

Spominska svečanost ob petindvajsetletnici smrti Janka Premrla-Vojka

Smrtno ranjen v borbi s fašisti v Idrijski Beli je na Brinovem griču dne 22. 2. 1943 umrl narodni heroj in komandant 1. primorske brigade Janko Premrl-Vojko.

Ob 25-letnici njegove smrti je bila na Črnem vrhu nad Idrijo spominska svečanost. Priredili so jo pionirji tamkajšnjih osnovnih šol s sodelovanjem združenj borcev ter krajevnih in občinskih organizacij SZDL in ZK. Poleg prebivalcev črnovrške planote ter preživelih borcev Vojkove čete so se slavnosti udeležili tudi Ivan Renko, obalni sekretar ZK, narodni heroj Anton Ferjančič-Zvonko, predsednik občinske skupščine Idrije Stanko Murovec in drugi politični delavci idrijske občine. Zaradi boleznih svečanosti ni prisostvoval oče Janka Premrla-Vojka.

Po spominskem nagovoru tovarišice Jožice Krapež so pionirji tamkajšnjih osnovnih šol s sodelovanjem orkestra JLA iz Ajdovščine izvajali pester kulturni program. Učenci osnovne šole na Črnem vrhu so ob tej priložnosti pripravili prvo številko novega šolskega glasila in jo posvetili 25-letnici smrti narodnega heroja Vojka, ki je padel na ozemlju šolskega okoliša. Da bi dali še večji poudarek pomenu Vojkove čete v teh krajih in drugod na Primorskem, so glasilo imenovali »Mladi vojkovci«.

Pionirji so prisotnim borcem zastavljali vprašanja o Vojkovem življenju ter o narodnoosvobodilni borbi. Se prav posebno je pionirje zanimal točen datum smrti Janka Premrla, kajti spominska plošča na Brinovem griču ima zapisan datum 22. 2. 1943, spominska plošča v rojstni vasi v Podnanosu pa 26. 2. 1943. Med prisotnimi je bil tudi Vojkov soborec, ki mu je stregel do njegove smrti, Srečko Poljanec, ki jim je pojasnil:

»Napad na Italijane v Idrijski Beli (v Strugi) je bil 15. 2. 1943, kjer je bil Vojko smrtno ranjen in nato prenesen na Brinov grič. Toda v noči od 21. na 22. 2. 1943, približno ob 2. uri, je Vojko podlegel hudim ranam, star komaj 23 let.«

Na svečanosti so sprejeli tudi sklep, da bodo ob tem dnevu tudi v prihodnje prirejali spominske svečanosti.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Četrta seja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Da je leto dni prizadevanj, naporov in intenzivnega dela v vseh organih republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV rodilo kar tepe uspehe, izpričuje obširno in stvarno poročilo predsedstva, o katerem so razpravljali na četrti seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila 23. februarja. Razširjene seje so se poleg odbornikov udeležili tudi člani zveznega odbora iz Slovenije in predstavniki občinskih odborov ZZB NOV

Med gosti je predsednik Franc Leskošek-Luka, ki je sejo vodil, pozdravil sekretarja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Dragi Milenkovića in člana Marjana Vivoda ter predstavnik CK ZKS Lojzeta Hermana, konference SZDL Franc Simoniča in Izvršnega sveta SRS Vinka Hafnerja.

V poročilu, ki so ga vsi udeleženci prejeli že pred sejo, je opisana aktivnost ZZB NOV Slovenije na področju razvijanja tradicij NOB, prikazani so uspehi strokovnega usposabljanja rezervnega starejšinskega kadra JLA; iz njega so razvidni sumarni rezultati mednarodnega sodelovanja in stikov ZZB NOV Slovenije z organizacijami borcev iz tujine. Poročilo prikazuje nadalje dejavnost bivših vojni ujetnikov ter udeleževanje bivših političnih zapornikov, internirancev in deportirancev. V njem je opisano urejanje stanovanjskih zadev borcev in obdelana aktivnost organizacije pri urejanju problematike vojaških vojni invalidov. Poročilo je zaključeno z opisom socialno-zdravstvene aktivnosti in dela ter uspehov pri obravnavanju pritožb in vlog članov naših združenj po Sloveniji.

V nabito polni dvorani Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani je predsednik začel sejo z nagovorom, v katerem je med drugim naglasil:

»Delo naše Zveze sloni na trdni povezanosti vseh organizacij borcev in je zato njen družbeno-politični pomen še večji. Statutarna določila, kot osnova naše strukture in aktivnosti, nalagajo našim organizacijam družbeno politične naloge, saj je njihova politična dejavnost nadaljevanje tradicij iz revolucionarne NOB.

Zveza združenj borcev je družbena organizacija, ki je politično zelo angažirana v izvajanju številnih nalog razvijajoče se družbe. Nihče ni bolj občutljiv za nevarnosti, ki bi grozile razvoju naše socialistične skupnosti; nihče ne more bolj razumeti težav, slabosti in tudi napak, ki so redni spremljevalci vsakega življenja in nihče ne more biti bolj ponosen na rezultate zmage in poveljnih naporov delovnih ljudi, kot borci NOV. To je tudi popolnoma razumljivo in naravno. Podcenjevanje ta faktor ali drugače razumevanje vseh težav, ki jih naše organizacije doživljajo, bi pomenilo izmalčevanje pravega pomena in morale take kritike in sploh predstave o bistvenih potezah borcev — revolucionarjev. Mislim, da sta prav živa zainteresiranost za vse in kritični odnos do vseh pojavov najbolj zgovorna izjava politične angažiranosti borcev, ko so prizadeti od vsake težave in slabosti, zadovoljni pa ob vsakem uspehu delovnih ljudi.

Borci in organizacije ZZB morajo to svojo podobo ohraniti in čuvati, ker je to najlepša njihova odlika. Vsak od nas bi znal povedati za primere, kako tudi mladi ljudje to čenijo in spoštujejo. Mladina, ki živi v današnjih razmerah in išče pota od tu naprej, bo vedno bolj razumela pomen in vrednost revolucionarne preobrazbe in v to vloženih idealov in naporov borcev.

V nadaljnjih svojih izvajanjih se je Franc Leskošek dotaknil pomena politične aktivnosti članstva ZZB v povezavi s splošnimi nalozami obrambe pred elementarnimi in drugimi nesrečami, nakazal pa je tudi vso tisto problematiko, ki je zajeta v poročilu. Naglasil je, da bodo ocena dosedanjega dela ter osvetlitev še neurejenih zadev borcev in dolžnosti ZZB kot politično angažirane organizacije solidni temelji za spopolnitev predloženega načrta delovnega programa organizacije za letošnje leto.

Ob koncu svojega nagovora je se ugotovil:

»Zveza združenj borcev je bila v preteklem letu med najaktivnejšimi organizacijami, ki so poleg SZDL organizirale akcije za polno moralno, politično in materialno pomoč žrtvam imperialistične agresije na Bližnjem vzhodu in v Vietnamu. Ko danes ocenjujemo rezultate tega dela, moramo ugotoviti, da je slovensko ljudstvo obsodilo in obsodila agresorje skoraj brez rezerve in je tudi materialni prispevek temu primeren.«

O poročilu predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije o delu v letu 1967 se je razvila izredno živahna in vsebinsko zelo bogata razprava. V njej je sodelovalo kar 24 prisotnih, saj je trajala seja ves dan. Sicer bomo o vsebini te razprave poročali v prihodnji številki našega glasila, a omenimo naj le govor sekretarja zveznega odbora ZZB NOV Ju-

goslavije Dragi Milenkovića, ki je vse prisotne pozdravil v imenu predsednika zveznega odbora Djure Pucarja.

V svojih izjavah se je zelo pohvalno izrazil o poročilu in o razpravi. Dotaknil se je tudi programa dela zveznega odbora ZZB NOV in v tej zvezi opisal delo in tudi uspehe. Se posebej pa je naglasil, da je v ZZB NOV težišče dela in uspehov v občinskih odborih. Zato pričakujejo tudi v prihodnje še več pobud, analiz in poročil od spodaj, ker je to nujno potrebno pri nadaljnjem urejanju pokojninskih, socialnih in zdravstvenih zadev borcev. Toda pri vsem tem delu ne sme zaostajati družbeno-politična aktivnost članstva in organizacij ZZB.

Ko je govoril o negovanju tradicij NOB, je naglasil potrebo prenašanja načina dela iz ene republike na drugo in pri tem tudi poudaril resne uspehe, ki jih je ZZB NOV Slovenije dosegla na tem področju svoje dejavnosti.

Govoril je še o potrebi, da članstvo in organizacije pošljejo svoje predloge za spremembo statuta in naglasil, kako važno in pomembno je, če je članstvo o vsem delu in uspehih organizacije kot celote in posameznih združenj obveščeno prek tiska, radia in televizije.

Razprava se je sicer razvila na podlagi ugotovitev v poročilu, toda ker so prav zaradi tega prišli v njej do izraza tudi predlogi za program in nadaljnje delo, so po končani razpravi sprejeli tudi obširen program dela RO ZZB NOV Slovenije za leto 1968.

Po končani razpravi, v katero je posegel tudi predsednik Izvršnega sveta SRS Vinko Hafner, je sekretar republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije Julij Beltram seznanil prisotne s položajem v Južnem Vietnamu, kjer so se izjalovili vsi poskusi ameriških okupatorjev in njihovih zaveznikov, da bi z brutalnim iztrebljanjem celih pokrajin onemogočili narodnoosvobodilno gibanje. V zvezi s tem so nato prisotni

BESEDE
IN
DEJANJA

● Za cenejšo energijo
V Sloveniji izdeluje posebna strokovna skupina optimizacijo programa energetike za našo republiko za obdobje do 1980. Predvsem je slovenska industrija zainteresirana, da dražjo energijo nadomesti s cenejšo in ta možnost bo v prihodnje še pomembnejša, kot je danes, kajti poraba energije ne bo rastle samo globalno, temveč tudi v strukturi cene industrijskih izdelkov bo odstop, ki odprade na energijo, vedno večji. Zato mora program optimizacije nuditi čimsolidnejšo podlago za orientacijo tako potrošnikov kot proizvajalcev energije.
Gospodarski vestnik — 14. II. 1968

● Priprave za nov pokojninski zakon
Obeta se nam vročee poletje. V začetku julija bodo objavljene teze za novi sistem pokojninskega

zavarovanja, a proti koncu letošnjega leta bo, po večmesni javni razpravi, moral biti gotov tudi načrt novega (temeljnega) pokojninskega zakona.

Politika — 21. II. 1968

● Veliko jih je z visokimi dohodki
V petih ljubljanskih občinah se je doslej prijavilo na upravi za dohodek 11.050 oseb, ki imajo več kot dva milijona starih dinarjev dohodka. V občini Viš je takih oseb 1850, najvišji prijavljeni znesek pa znaša nekaj nad osem milijonov in pol. V Mostah je številka malo manjša, in sicer 1100, medtem ko je najvišji dohodek sedem milijonov in pol. Približno takšen je tudi najvišji prijavljeni dohodek v Šiški, kjer je doslej prijavilo dohodek nad dva milijona starih dinarjev 2500 oseb. V občini Bežigrad pa 2400 oseb, najvišji dohodek pa je šest milijonov starih dinarjev.

Fakten je najvišji prijavljeni dohodek v občini Center, nismo mogli izvedeti. Povedali pa so, da se je doslej prijavilo že 3200 oseb in da se še prijavljajo.

Delo — 20. II. 1968

● Nekaj novega v kulturi
Da sta nevdružna dva različna sistema reprodukcije, nam dokazuje tudi življenje samo. Kljub odporu proti spremembam tega, so skoraj vsi dve kulture dejavnosti, nekatere bolj, druge manj, zajete v spremembi, ki so z uvedbo ekonomskih kriterijev reprodukcije privedle tudi do pomembnega napredka. Se več, ne pretravamo, če ugotovimo, da so se najbolj razmahale ravno tiste veje kulturne ustvarjalnosti, ki so v izmenjavni odnos posegle najdlje. Vso svojo vsakdanjost so poživljale z dinamičnostjo, da bi se močnejše diferencirale vrednote ter se hitreje izvlekile iz poprečnosti, ki omogoča in omogoča lažjo no življenje pod okriljem proračuna. (Kot primer navajamo roman slovenskega pisatelja Toneta Svetine »Ukanas«, tiskan v 10.000 izvodih, kar je zelo veliko za tako majhno jezikovno območje, ki je bil razprodan v enem mesecu, čeprav je njegova vsebina posneta iz že eksplahirane »partizanske«; založniki podjetja »Nolit« v Beogradu ali »Mladost« v Zagrebu zvišujejo zahtevo svojih del za 10 do 15 % letno, kakih deset manjših filmov je na domačem in tujem tržišču prepričljivo premagalo tujo konkurenco in njihovi ustvarjalci pridelo že laže do tistih, ki so npr. pravišili financirati njihova prihodnja dela itd.)

Ekonomika politika — 25. II. 1968

● Dvija naročil za domači trg
Po podatkih Zveznega zavoda za proučevanje tržišča so v industriji zaznamovali znaten dvig na-

V Radovljici ustanovljen odbor za obrambna vprašanja

Pred dnevi je bil na pobudo občinske konference SZDL v Radovljici ustanovljen koordinacijski odbor predstavnikov vseh družbenih organizacij, nekaterih društev, občinske uprave in JLA, čigar naloga je usklajevanje akcij na področju priprav za obrambo in izvajanje obrambne vzgoje prebivalcev v občini

Ceprav je bilo v preteklih letih v radovljiški občini že precej prizadevanj za tovrstno vzgojo in usposabljanje občanov in delovnih kolektivov, še zdaleč ni bil dosežen zadovoljiv uspeh. Vprašanje obrambe je bilo tisto področje družbeno politične aktivnosti, ki je bilo do celja v pristojnosti upravnega organa občinske skupščine za narodno obrambo in le delno še nekaterih ustanov, ki so delale po njegovem nalogu ali priporočilu. Vse dosedanje akcije so bile, kakor je ugotovljeno na prvi seji koordinacijskega odbora, razdrobljene, nenačrtne in enostranske, usmerjene zgolj na nekatere kategorije državljanov, ki so bili na to več ali manj tudi zakonsko obvezni.

Razen rednega programa strokovnega usposabljanja rezervnega starejšinskega kadra, ki je bil očitno pomanjkljiv in je vključeval razmeroma skromno število rezervnih oficirjev in podoficirjev, vsakoletnega tabornega pripadnikov predvojaške vzgoje, ki je sprico vse manj sredstev postajalo časovno omejeno, in nekaj obveznih tečajev in predavanj delavske univerze, ni bilo nobenega načrtnega in množičnega dela z ostalimi občani.

Koordinacijski odbor si je že takoj v začetku zastavil dokaj obsežne naloge, ki naj bi to stanje zadovoljivo popravile. V načrtu ima okvirni program, ki naj bi zajel vse poglobljene dejavnosti družbene skupnosti v občini, od družbeno političnih

organizacij, šol in upravnih organov do slehernega delovnega kolektiva in posameznega občana. Odbor bo proučeval in uporabljal vse možnosti za čimtesnejše povezovanje teh dejavnosti za enotne načrte in poglede na našo obrambno politiko, predvsem pa za prilagajanje vseh njihovih aktivnosti za krepitve obrambne sposobnosti mladine in odraslih. Obrambno vzgojo in civilno zaščito bo odbor skušal spodbujati tako, da bomo kos nalogam tako v miru kot v primeru vojne.

Od konkretnih nalog odbora je posebno pomembna tista, ki narekuje vključevanje v obrambne priprave množičnih organizacij in društev s pretežno mladim članstvom, kot so taborniki, planinci, telesnovzgoj na Gruštva in klubi, ljudska tehnika, počitniška zveza, strelci in mladinski aktivni ZMS. Pri tem je treba upoštevati nadvse važno dejstvo, da te organizacije in društva igrajo odločilno vlogo v vzgoji mladine, razen tega pa usposabljaajo mladino v najrazličnejših spretnostih in znanjih, neobhodnih za obrambne namene. V njihovih vrstah deluje na stotine smučarjev, plavalcev, strelcev, atletov, radioamaterjev, bolničarjev, šoferjev in drugih, ki se prostovoljno in neprisiljeno usposabljujejo za bodoče zavestne branilce domovine. Te mlade ljudi, je bilo rečeno na seji odbora, je treba že v šolskih klopek nenehno opozarjati na njihovo dolžnost, jih vzgajati v duhu socialističnega patriotizma in s

tem tudi v prepričanju, ki jih bo v pošolskih letih oblikovalo v pravega socialističnega človeka, vedno pripravljene za največje napore, kadar bo treba braniti svojo deželo.

Koordinacijski odbor bo za uresničitev svojih načrtov skušal pridobiti čimširšo javnost, zato je sklenil najprej sklicati širši posvet vseh vodstev družbeno političnih in drugih množičnih organizacij, na katerem bodo podrobno obravnavana ta vprašanja. Na posvetu bo med drugim nakazan program organizacij v okviru obrambne vzgoje prebivalstva in civilne zaščitne dejavnosti te organizacije raznih tekmovalij, orientacijskih pohodov, proslav in izletov, kakor tudi program predavanj, ki jih bo prirejala Delavska univerza po vseh večjih krajih v občini.

Odbor je izbral štiričlansko komisijo, ki bo sestavljala programe in skrbela za njihovo izvajanje v organizacijah in na terenu.

Glede financiranja obrambne vzgoje prebivalstva in civilne zaščitne po delovnih organizacijah je odbor priporočil, da občinska skupščina iz proračuna dodeli sredstva za splošno vzgojo prebivalstva, delovne organizacije pa za usposabljanje reševalnih in drugih ekip v okviru civilne zaščitne. Vsekakor pa ne bi smelo biti, kar zadeva obrambne priprave, vprašanje denarja odločilno, če želimo izpolniti dolžnost do naše socialistične skupnosti.

Jošt Rolc

VABILO
na 9. sejo republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije, ki bo v ponedeljek, 28. II. 1968 ob 12. uri v sejni sobi republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10-1.
Dnevni red:
1. Čitanje zapisnika zadnje seje RKO in pregled sklepov
2. Poročilo o seji odbora Mednarodne konfederacije za razorožitev in mir v Londonu
3. Mednarodni odmev splošne ofenzive FNO v Vietnamu in akcije za pomoč Vitanamu.
Predsednik:
Franc Leskošek-Luka

sprejeli pozdravno resolucijo političnemu vodstvu FNO, v kateri so najodločnejše obsodili ameriško agresijo v Južnem Vietnamu.

Sprejeto resolucijo so poslali predstavništvu FNO Južnega Vietnama v Moskvi in zveznemu odboru ZZB NOV Jugoslavije v Beogradu.

Četrta seja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je bila izredno uspešna, saj je na podlagi bogatega poročila o delu in uspehih v lanskem letu sprejela obsežen delovni program za leto 1968, ki so mu vsebino nakazali in spopolnili številni diskutanti.

V. M.

ročil za domači trg (tako imenovani saldo intenzivnosti zraha plus 51), ni pa tako tudi, ko gre za izvoz. Medtem ko domači kupci bombardirajo domačega proizvajalca, je povpraševanje za izvoz znatno manjše (naročila za domači trg zaznamujejo saldo intenzivnosti plus 51, a v izvozu plus 30).

Politika — 18. II. 1968

● Nesamostojnost občin
Naš komunalni sistem se bo zelo težko nadalje razvijal, če ne bo izvedeno uslavno načelo, po katerem občine samostojno določajo svoje dohodek in v njimi razpolagajo. Občine ne morejo postajati samostojne in ne svojih predpisov, kajti trenutno obstaja 1.684 zveznih in 147 republiških predpisov, ki urejajo pristojnosti občinskih skupščin in njenih organov.

ZSSR obtožuje Bonn. — Vodja tiskovnega oddelka zunanjega ministrstva je ponovno napadel bonso vladu, češ da nadaljuje politiko nepriznanja sedanjih evropskih meja, da se poteguje za jedrsko orožje, da se vsiljuje kot izključni predstavnik vseh Nemcev, da sega po zahodnem Berlinu in se noče odreči münchenskemu sporazumu, predvsem pa, da dopušča delovanje neonacističnih strank.

Odgovor ameriškega komiteju veteranov. — Predsednik ameriškega odbora veteranov Byrd je nedavno poslal predsedniku zveznega odbora ZZZ NOV Jugoslavije Djuru Pucarju pismo in v njem prosil odbor, naj se pridruži pozivu ameriškega odbora veteranov k spoštovanju ženevskih konvencij o vojnih ujetnikih. V odgovoru ameriškega komiteju piše, da je najboljši način, da se zavarujejo človeška življenja, prenehanje bombardiranja.

Eksplodizija v jugoslovanskem klubu. — V jugoslovanskem klubu v Parizu je eksplodirala plastična bomba, ki so jo nastavili zločinski elementi ekstremne jugoslovanske emigracije. Pri eksploziji je izgubil življenje Lazo Mitrev, 18 Jugoslovancov pa je bilo ranjenih. Policija je zasilila okrog 200 emigrantov. Ob tej priložnosti je francoski tisk prvič omenil tajni sedež fašističnih emigrantov v Parizu.

Seja IK CK ZK Slovenije. — Na svoji seji je izvršni komitej CK ZK Slovenije obravnaval dejavnost komunistov v SZDL, razpravljal pa je tudi o poročilu o delu iniciativne skupine pri CK ZKS za proučitev problemov tiska, založništva in grafične industrije. Na seji so med drugim poudarili, da je relacija Zveza komunistov—Socialistična zveza v tem času izredno aktualna.

Obletnica februarjskih dogodkov 1948. — V Pragi so proslavili 20. obletnico februarjskih dogodkov, ko je KPC prevzela oblast. Na Hradčanih je bilo slovesno zasedanje CK KP Češkoslovaške ljudske fronte in vlade. Slavnosti se je udeležila tudi jugoslovanska delegacija pod vodstvom Veljka Vlahovića, ki je govoril na zasedanju; med drugim je omenil tudi gospodarsko in družbeno reformo v SFRJ.

Posvetovalni sestanek v Budimpešti. — Ob začetku posvetovalnega sestanka komunističnih partij v Budimpešti je moskovska »Pravda« poudarila širok demokratični pristop k pravičnim na posvetovanje, kar naj bi kasneje pripeljalo do tega, da bi se v proces vključile tudi partije, ki zaradi tega ali onega razloga na srečanju ne sodelujejo. Na sestanku so odsotne velike azijske partije.

DOGODKI TEDNA

Proces proti nacističnemu zločincu. — V zahodnonemškem mestu Bambergu se je začel sodni proces proti nacističnemu zločincu Francu Rademacherju, ki je sodeloval v organizaciji množičnega uničevanja ljudi. V nacističnem zunanjem ministertvu je vodil oddelke za »rešitev židovskega vprašanja« in je v celoti odgovoren za smrt 1300 prebivalcev Srbije, ki so jih zverinsko ubili oktobra 1941.

Diplomat DR Vietnamu obiskal Stockholm. — Severnovietnamski veleposlanik v Moskvi Chan se je pogovarjal s švedskim zunanjim ministrom Nolsomom, sprejel pa ga je tudi premier Erlander. Namen njegovega obiska je bil seznaniti švedsko vladu z zgodovinskimi ozadji vojne v Vietnamu. Zahvalil se je tudi švedski in njeni vladi za njuno opredelitev glede vietnamskega vprašanja.

Garrison obtožil CIA. — Okrožni tožilec iz New Orleansa Jim Garrison je v intervjuju za nizozemsko televizijo obtožil centralno ameriško obveščevalno agencijo, da so njeni pripadniki ubili predsednika Kennedyja in omenil, da bo prihodnji ameriški predsednik, ki bi skušal zaustaviti vojni stroj in prinesiti deželi mir, prav tako ubit. Izrazil je bojazn, da se je v Ameriki razvila nova vrsta fašizma, porojenega v blaginji.

Dvojnik »Puebla«. — V japonsko pristanišče Sasebo je priplula ameriška izvidniška ladja »Bana«, ki je opremljena z radarskimi antenami in raznimi drugimi napravami, po katerih je docela enaka zloglasni vohunski ladji »Puebla«. Slednja se je prav tako ustavila v tem pristanišču, preden je odpeljala na vohunjenje proti obalam LDR Koreje. Američani imajo tudi nov tip vohunskega letala »UF 12 A«.

Novi zemljevid Izraela. — Izraelski minister za delo Allon je izjavil v parlamentu, da je uradna kartografska služba izdelala nov zemljevid Izraela, katerega meje tečejo po črtah premirja, zarisanih po junijski vojni. Rekel je, da črte premirja niso priznane kot politične meje, da pa so to demarkacijske črte, ki zdaj veljajo v mednarodni jurisdikciji in praksi.

UNCTAD: bojkot zaradi apartheida. — Govor južnoafriškega delegata na konferenci za trgovino in razvoj OZN v New Delhiju je izzval doslej največji bojkot v zgodovini UNCTAD: delegata je poslušalo le 28 delegacij, ostale pa so dvorano zapustile. To je bila prva izrazito politična akcija 77 in socialističnih držav. Temu bojkotu so se prav tako prvič pridružile vse latinskoameriške delegacije.

Vietnam: pritisk osvobodilnih sil. — Osvobodilne enote močno pritiskajo na dveh območjih, v demilitariziranem pasu in v mekonijski delti. Napadale so položaje ameriške pehote okoli 70 kilometrov jugozahodno od Saigona. Neki novinar, ki se je pravkar vrnil iz Vietnama, pravi, da imajo Američani jedrsko orožje in vojni čolni in na bojnih ladjah v jugovzhodni Aziji.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Zapiski z letnih konferenc ZB NOV

... v Kopru

Sredi februarja je bila v Kopru letna skupščina mestne organizacije ZB. Poleg borbevalskih vprašanj, zlasti stanovanjskih, so člani obravnavali tudi druge zadeve mesta.

Iz poročila je razvidno, da je v lanskem letu prejelo enkratno priznanjalo v višini od 15 do 30.000 starih dinarjev 95 članov, 13 članov pa pomoč pri šolanju otrok. 6 otrok borcev prejema mesečno pomoč za šolanje. V mestu je 13 članov ZB prejelo posojila za popravilo stanovanj. Organizaciji borcev v občini je bilo lani dodeljenih 55 milijonov starih dinarjev, od tega 35 milijonov za priznanjalo, 19 milijonov kot participacija k republiškim sredstvom za stanovanja borcev. V kratkem se bo v naselju Olmo pri Kopru selilo 16 bivših borcev v nova stanovanja, od 33 najbolj perečih primerov v občini.

Članstvo je razpravljalo o letošnji proslavi 25-letnice splošne vstaje na Primorskem. Zavzeli so se, naj člani čim bolj aktivno sodelujejo v raznih akcijah, da bodo slovesnosti čim lepše uspeli.

Precej je bilo govora o pogrebu za umrliimi borci. Ti ljudje so v najhujših dnevih našega boja dali vse od sebe, danes pa so primeri, da ni najmanjših sredstev za dostojen pokop. Zavzeli so se, da bi v Kopru, pri skupščini ali pri ZB ustanovili poseben sklad za pogrebne svetovalce za bivšimi borci.

Govorili so tudi o raznih problemih v mestu. Zavzeli so se za boljše vzdrževanje kulturnih spomenikov; zahtevali so tudi, naj organi javne varnosti strožje kaznujejo in preganjajo postopake in delomrzneže.

Ob koncu so borci mestne organizacije na letni skupščini soglasno izklicili iz Zveze borcev dva člana, ki sta s svojim početjem močno krnila ugled organizacije. M. PAGON

Pred nekaj dnevi je mestna organizacija vseh vojskih, vojni invalidov v Kopru imela redno letno skupščino. Seje se je udeležilo nekaj nad 120 invalidov. Konferenco je pozdravil v imenu občinskega odbora ZB Koper Rado Pliš, v imenu konference SZDL občine Koper pa Slavko Bratašev. Seje se je udeležilo tudi član ZB Tone Ukmar.

Iz poročila, ki ga je podal predsednik mestne organizacije Stanko Bolčić, je razvidno, da so tudi v preteklem letu dosegli zelo lepe uspehe. Ugotovili so, da na območju mesta Koper živi okrog 300 invalidov, ki pa niso vsi člani organizacije. Prav

»Dne 17. 2. 1968 je imelo Združenje borcev Senovo letno skupščino. Zbora se je udeležilo okrog 230 članov. Ker je dosedanja odbor zelo aktiven, je bila tudi razprava pestra. Odbor je med letom postavil v Koprivnici pri Brestanici obeležje na tamkajšnji šoli in na pokopališču. V ta namen so razna podjetja v občini Krško kakor tudi občinski odbor ZB Krško dali lepa denarna sredstva. Na Bohorju je bila obnovljena partizanska bolnišnica, kjer se je zdravilo veliko število članov 14. divizije. Sedaj je bolnišnica pravilno urejena in jo je vredno pogledati. V bližini je tudi koča planinskega društva in bo vsakega obiskovalca bolnišnice, lepo sprejela in postregla. Ker sta bili ti dve nalogi vezani na večja denarna sredstva, je bilo delo odbora kaj težko, a ga je kljub temu dokončalo. V prihodnje se bo moral bodoči izvoljeni odbor spoprijeti še z nekaterimi nalogami, ki si jih je občni zbor zaadal. Taka naloga je: urediti

zaradi tega so v referatu in razpravi poudarili, naj bi se vsi invalidi vključili v organizacijo in na letno konferenco so povabili tudi tiste invalide, ki še niso člani organizacije.

Tudi letos je vrsta tovarišev poslegla v razpravo glede še neresenih stanovanjskih vprašanj invalidov, ki so vsako leto bolj pereča. Ta problem je za Koprsko tudi najbolj specifičen. Sloveniji, saj se vsako leto doselijo novi prebivalci, med katerimi je tudi veliko invalidov, ki pridejo sem predvsem zaradi zdravstvenih razlogov. Predlagali so, naj bi v občini Koper ustanovili skupen sklad za urejanje stanovanjskih vprašanj borcev in še zlasti invalidov, ki so najbolj potrebni pomoči. Predlagali so, naj tudi določena sredstva, ki se stekajo od pokojnih (4 odstotke), uporabijo za popravilo stanovanj invalidov.

Tudi politiki zaposlovanja so posvetili nekaj pozornosti. Predstavnik občinskega odbora ZB je povedal, da se je lansko leto na našem območju zaposlilo 872 delavcev iz drugih pokrajin, da pa je v naši občini okrog 500 ljudi prijavljenih na zavodu za zaposlovanje, kjer iščejo delo.

Nekateri so predlagali, naj bi od Zveze republike Nemčije po redni poti zahtevali vojno odškodnino ter obresti od tistih sredstev, ki bi morala biti našim ljudem izplačana že takoj po drugi svetovni vojni.

A. KLUN

... v Tolminu

V tolminski občini je do zdaj opravilo letne konference dvajset ZB. Vseh ZB v občini je 46.

Na letnih konferencah so največ govorili o priznanju posebne delovne dobe, o borčevskem dodatku, o priznavalnih, o pravicah invalidov NOB in o stanovanjskem vprašanju. Govorili so tudi o proslavah 25-letnice oborožene vstaje na Primorskem, postavljanju spomenikov padlim borcem in obiskih partizanskih krajev in spomenikov NOB.

S prenosom prošni za posebno delovno dobo od občinskih združenj ZB na Zavod za socialno zavarovanje se je reševanje teh prošelj ustavilo. Zavod za socialno zavarovanje nima sredstev, da bi namestil dodatne delovne moči, da bi hitreje reševali vsaj ena vprašanja. Posebno težko takaj na rešitev prošelj imajo tisti borci, ker je to povezano z zdravstvenim varstvom kmetov. Mnogi so zaradi prestatnih naporov med NOR in po osvoboditvi zelo oslabeji. Tako uravnavejo negotovijo nad reševanjem njihovih prošelj.

Razveseljen letni obračun

spomenik v Senovem, popraviti ploščo na Jevši in jo tudi premestiti na bolj primeren kraj.

Med razpravo so diskutirali kritizirali zavlačevanje priznanja internacije, ki jo rešuje posebna komisija. Izjavljali so, da ni prav, da nekateri dobijo taka priznanja šele potem, ko jih ni več na svetu in jim to nič več ne koristi.

Na občnem zboru so pohvalili tajnika te organizacije Stojana SIBILA za uspešno delo in mu dali tudi pisмено priznanje.

Zbor je pozdravil tudi predsednik obč. odbora ZB Karel ŠTRBAN, ki je prizadevnost odbora pohvalil in mu zaželel še veliko uspehov.

Ob smrti naše hčerke in sestre

ŠTEFKE PRAČEK

iz Dolge poljane 59 se iskreno zahvaljujemo za poslovilne besede in žalne vence združenju borcev NOV Dolga poljana, predvsem njegovemu predsedniku Valentinu Božiču in občinskemu odboru ZB NOV Ajdovščina.

Angela Praček in sestre, Dolga poljana 59

posvete večjo skrb borcem, posebno tistim, ki so bili predčasno upokojeni.

... v Rudniku — Šalka vas

Letna skupščina borcev Rudnik — Šalka vas, v kočevski občini je pokazala, da se je sedanje vodstvo organizacije močno prizadevalo za uspešno reševanje številnih članskih vprašanj te organizacije, ki šteje 255 članov iz naselij Rudnika, Šalka vasi, Klinje vasi, Zelja, Cvištarjev in Okeka. Zraven skrbi za članje vodstvo organizacije tesno sodeluje pri reševanju drugih vprašanj, pomembnih za to območje. Pri organizaciji delujejo tri komisije: za pomoč borcem NOV, za invalidske zadeve, za interniranje in deportirance ter odbor ZROP. Komisije so bile delavne, manj pa je bil delaven odbor ZROP.

Razprava na konferenci je nakazala potrebo, da v prihodnje vodstvo organizacije v sodelovanju s članstvom in ostalimi organi z večjo zavestjo podpre seznanjanje prebivalcev z ukrepi splošne narodne obrambe. Izvoljeni odbor ZROP bo moral več storiti za izobraževanje članov te sekcije. Menili so, da je bilo premalo storjenega za prenašanje borbenih tradicij na mladi rod in za organizacijo raznih prireditelj ob pomembnejših praznikih in oblikah. Na konferenci so razpravljali tudi o stanovanjskih vprašanjih, kreditih za stanovanja borcev NOV, zaposlovanju otrok borcev in drugem.

Člani so v celoti odobrili sklep vodstva organizacije, ki je dovolilo 35 članom te organizacije, da so plačali članarino v znesku 230 starih dinarjev, ker imajo nizke prejemke. Mnenje nekaterih je bilo tako, da bi morali v prihodnje posvetiti več pozornosti starejšim članom borčevske organizacije. V. D.

Pisma uredništvu

Glas iz Armenije

Dragi tovariši! Mnogokrat sem se že poskušal povezati z vami, pa nisem vedel točnega naslova, kamor naj bi pisal. Zato so se vsa moja pisma vrčala. Sele pred kratkim sem dobil iz Moskve obvestilo, kam naj pišem.

Aprila 1945 se mi je po dveh ponesrečenih poskusih posrečilo zbežati iz taborišča za vojne ujetnike k jugoslovanskim partizanom. Samo dobra dva tedna sem delal kot zdravnik v Krškem v domu onemoglih, kamor so me poslali Nemci, in že sem imel zvezo z okrožnim odborom OF in komitejem KP. Zbežal sem iz bolnišnice in odnesel s seboj veliko zdravil in orodja. Potem sem zdravil borce in izvrševal celo vrsto drugih obveznosti za naše skupno

delo, zmago nad fašizmom. O tem imam zapisano v karakteristiki. Junija 1945 pa sem se vrnil v svojo domovino.

Spominjam se naslednjih tovarišev in tovarišic, ki so bili z menoj ali pa sem imel z njimi zveze:

Sekretar okrožnega odbora OF je bil tovariš Maks, sekretar okrajnega komiteja pa Mirko. Iz Agitpropa okrajnega komiteja se spominjam Franca Zorka-Ljuba, nadalje partizanov-bratov Janeza in Jožeta ter njune sestre Angele, dveh bolničark Dor, ene svetloblase, druge temnolase, ter mnogih drugih, ki jim na žalost ne vem več imen, ker sem jih pozabil.

Da se me boste laže spomnili, vam pošiljam svojo fotografijo.

Ruben Kazarovič Amiranjan, Armenska SSR, mesto Alaverdi, Komsoolska ulica 54, stanovanje 3

Zdravstveni dom Novo mesto nam je v zvezi s člankom Ouklonili so nujen prevoz bolnika, objavljenim v 5. številki »TV 15«, poslal naslednje pojasnilo:

Naša reševalna postaja dela za območje občine Novo mesto, imenovana v rušinih primerih za občini Črnomelj in Metliko ter pokriva vsa reševalna služba za območje Trebnje. Za to službo ima na razpolago dnevno eno avtomobil, območje, za katero naša reševalna postaja dela šteje 70.000 prebivalcev. Vsak laik lahko presodi, da je prevec zaposlen. Kljub temu je vsaka izmenjava zdravcev naravnost, da marajo vse nesreče, kjer je prevoz nujen, oskrbeti, pa četudi ne spadajo v njihovo teritorialno območje. Prav tako jim je naročeno, da prepeljejo vsa tečja stanja (kravave, nujni porodi itd.) v bolnišnico. Torej naročeno jim je, da vse nujne primere, kjer se resujejo življenja, oskrbiti, pri čemur ni so bolniki oziroma ponesrečeni iz našega območja. V primeru Franca Drobniča so res dobili poziv iz Ivančine gorice in je reševalec po presojli, kakšno je obolenje, ugotovil, da primer Franca Drobniča ne sodi v tiste primere, ki bi zahtevali nujen prevoz za rešitev življenja. Ivančana gorica namreč spada v območje ljubljanske reševalne postaje in bolnike s tega področja prevažajo ljubljanske reševalna postaja. Kakor smo ugotovili iz informacij, ki smo jih dobili v splošni bolnišnici, je bil pokojni Franc Drobnič kronični bolnik in je bil na zdravljenju v novo-mestski bolnišnici od 15. VIII. 1967 do 25. IX. 1967 in nato premeščen v Bolnico za tuberkulozo Golnik, kjer se je zdravil od 30. IX. 1967 do 10. I. 1968. Z Golnika je bil kot neozdravljiv odpuščen in prepeljan v novo-mestsko bolnišnico, kjer pa je dežurnemu zdravniku odklonil sprejem, češ da gre raje za tri dni domov in se bo pozneje vrnil. Dežurni zdravnik bolnišnice, ki je poznal stanje njegove bolezni, ki je bila neozdravljiva, mu ni mogel odkloniti njegove želje. Tovariš Drobnič se je vrnil v bolnišnico 19. I. 1968 in je po treh dneh v bolnišnici tudi umrl. Stanje njegove bolezni se je že od 15. VIII. 1967 neprestano slabšalo, kljub sodobnemu zdravljenju v bolnišnicah v Novem mestu in na Golniku.

Iz vsega tega se lahko razvidi, da je uslužbenec reševalne postaje pravilno presodil, da ne gre za akuten primer, ki bi narekoval takojšen prevoz v bolnišnico in bi z izredno vožnjo z avtomobilom našega območja lahko rešili življenje. V konkretnem primeru je bila pristojna za prevoz iz Ivančine Gorice v Novo mesto reševalna postaja, kajti teritorialno v Ivančini Gorici spada v okvir zdravstvene doma Ljubljana in analogno reševalne postaje v Ljubljani, ki je dolžna take prevoze izvršiti.

Srečanja in pogovori z ljudmi, ki so sodelovali v narodno-osvobodilni vojni kot borci, aktivisti, zaporniki, interniranci in izseljenci, so vedno zanimiva za tistega, ki zna ceniti namo težko borbo proti okupatorjem v času druge svetovne vojne.

Nedavno sem se vozil z vlakom iz Mosta na Soči proti Jesenicam. In tu sem se srečal z ljudmi, ki se s svojo vedrostjo in preproščino morajo človeku prikupiti. Vračali so se z obiska pri nekdanjih tovariših, soborcu, nekje v Vipavski dolini. Obujali so spomine na težke čase v dobi okupacije, ko so se ramo ob rami borili proti nasprotniku v najtežjih razmerah. Niso se postavljali z svojimi junastvi, le spomini so se vrstili o raznih dogodkih iz teh časov, saj sta bila dva v partizanih že od leta 1942, a tretji od leta 1943. Spominjali so se tovarišev, ki so jih vodili in se spretno izmikali sovražniku, a ga tudi napadali, ko je ta tega najmanj pričakoval.

Prisluhnil sem pogovoru. Eden od njih je omenil veliko

OB TABORNEM OGNJU

bilo človeško življenje tako malo vredno in je bilo medsebojno tovarišstvo tako dragoceno.

Večkrat slišimo pritožbe naših ljudi, da so pozabljeni, da se jih borci več ne spominjajo, da le še redko kdo zaide v vasi, kjer so bili vedno toplo sprejeti, vendar gornji primer kaže, da lepa in humana dejanja ne bodo pozabljena.

Prijetno je srečati ljudi, ki so ohranili tako lepe spomine in čustva na tiste čase, ko se je naš narod boril za svojo svobodo, in se s plemenitimi mislimi spominjajo na zavedne ljudi, ki so jim v sili nudili še tako skromno pomoč.

Žal nam je prehitro minil čas v prijetnem kramljanju in poslovlju smo se kot dobri znanci.

Nasproten primer pa sem doživel pred kratkim, ko sem srečal človeka, s katerim sem se seznanil v begunjskih zaporih. (Tam je bil poslan v Dachau in je bil potem do konca vojne v raznih koncentracijskih taboriščih. Nekaj let po vojni je bil aktiven in agilen javni delavec, potem pa je popustil. Danes pljuje na vse, kar mu je bilo nekoč sveto. Sedaj je upokojen s preko 1000 N-din pokojnine, a poleg tega ima še druge postranske dohodke. Mož pa seveda ni zadovoljen, socializem je zanj pojem izkoriščanja, ker je moral prijaviti davčni upravi svoj dohodek.

Srečko Sorli

Srečanja, ki ostanejo v spominu

nemško hajko v začetku avgusta leta 1943. na Zirovskem vrhu. V tej hajki je padel tudi moj brat. V spominu mi je ostal ta dogodek tudi zato, ker so takrat prepeljali v zapore v Begunjah 93 ujetih borcev, katere so Nemci zajeli na Zirovskem vrhu.

Pripovedovali so mi potem, kako so vsi trije obhodili dobršen del naše ožje domovine, tja do beneških vasi in do Trsta. V časa so se zadrževali po cerkvenih in tolminskih hribih. Ne morejo prehaliti krajev in ljudi, kjer so našli toliko gostoljubja, kljub temu, da je bila marsikje velika revščina. Vasi nad Baško grapo, Šentvitskogorska planota, Čepovan, Trebuša, Cerkno in ostale kraje po Primorskem imajo vedno v lepem spominu, povsod so našli ljudi, ki so jim pomagali po svojih skromnih močeh, povsod so se čutili varni in med svojimi, povsod so bili toplo sprejeti.

Samo tople in lepe besede, nič godrnjanja in zabavljanja, kar je danes tako pogost pojav. Le lepi spomini na čase, ko je

Uspešen napad na Zakriž pri Cerknem

ČETRT STOLETJA JE MINILO OD TISTEGA 26. JANUARJA LETA 1943, KO JE 2. BATALJON SOŠKEGA ODREDA NAPADEL IN UNIL SOVRAŽNIKOVO POSTOJANKO V ZAKRIŽU PRI CERKNEM. ZATO JE VSAKEGA 26. JANUARJA ZA VASI RAVNE, ZAKRIŽ, OREHEK IN JESENICE KRAJEVNI PRAZNIK. LETOSNJA PROSLAVA OBLETNICE PA JE OBENEM POTEKALA TUDI V ZNAMENJU SPOMINOV NA 30-LETNICO PRIHODA TOVARIŠA TITA NA ČELO KP JUGOSLAVIJE

Proslave se je udeležilo veliko ljudi iz bližnjih vasi. Prišel je tudi tovariš Tone Bavec-Cene, nekdanji komandant Soškega odreda, ki je vodil napad na Zakriž še kot bataljonski komandant. Njegova žena Ana Marija Pervanja pa je bila četna komisarka. Udeleženci proslave so ju toplo pozdravili. Razen njih je bilo navzočih tudi več drugih udeležencev napada.

Program so izvajali mešani pevski zbor iz Raven, mladinke iz Oreha ob spremeljavi Milana Razpeta, ki je igral na citre ter šolarji iz Raven, ki so recitirali. Govoril pa je tovariš Jug, učitelj na Ravnah. V govoru je opisal napad po pričevanju Jožeta Primožiča-Miklavža.

Kako je bilo takrat, ko so zapokale partizanske puške v Zakrižu?

Pred napadom je bilo v postojanki 22 oboroženih karabinerjev in vojakov. Upostavili so jo že leta 1939, ko so začeli graditi v desekilometerskem pasu ob takratni jugoslo-

vansko-italijanski državni meji utrdbo. Ena izmed njih je bila tudi nad Zakrižem. Po letu 1941, ko je bila Jugoslavija zasedena, in potem, ko se je začelo partizanstvo, je postojanka dobila drug pomen. Bila naj bi zunanja utrdba za obrambo Cerknega in točka za obveščevalno službo. V Cerknem je bilo namreč nad dva tisoč vojakov, pripadnikov fašistične milice, karabinerjev, financarjev in policistov.

Dne 24. decembra 1942 zjutraj so vojaki z Bukovega in fašisti z Jesenice napadli patroljo šestih partizanov iz samostojnega voda 4. čete, ki mu je poveljeval tovariš Taras. S patroljo je bil tudi četni komandir Peter Čelik z Reke. Tega dne so padli na Rodnah pri Orehu prvi štirje partizani-domačini. Njihova smrt je podžgala sovraštvo vse okolice do okupatorjev. Kot povračilo naj bi uničili postojanko v Zakrižu. Domači partizani in aktivisti so to predložili takratnemu komandantu 2. bataljona

Soškega odreda Tonetu Bavcu-Cenetu. Bataljon je taboril v Prodih pri Rutu. Bavec je odredil patroljo, ki jo je vodil Franc Mlakar, v njej pa sta bila še njegov brat Lojze in Franc Feltrin. Vsi trije so dobro poznali vso okolico, saj so bili domačini. Njihova naloga naj bi bila zbrati podatke o sovražniku v Zakrižu in si ogledati utrdbe. Patrolja je svojo nalogo uspešno opravila, toda komandant s podatki še ni bil zadovoljen. Zato je patrolja čez nekaj dni spet morala na pot. Obakrat jo je vodil po zasneženi poti čez Klavžarjevo ravan k postojanki Jože Primožič-Miklavž. Vsi štirje so imeli bele halje s kapucami, da jih sovražnik ne bi opazil. Patrolja se je približala postojanki, si jo z vseh strani temeljito ogledala in narisala vse podrobnosti. Druge podatke, predvsem o številu sovražnikov, oborožitvi, zalogah hrane in streliva ter o razporeditvi posadke pa je posredoval Simon Ortar, aktivist OF vasi Zakriž prek okrajnega komiteja KPS za Cerkno. Ortar je sam stanoval v neposredni bližini postojanke.

Na podlagi vseh podatkov je štab 2. bataljona na čelu s komandantom pripravil načrt za napad. Borci so bili navdušeni, javilo se je več prostovoljcev, kot so jih potrebovali. Komandant je izmed njih zbral 35 tovarišev iz 1. in 4. čete. Skupino je vodil Bavec, krenila pa je v akcijo z zasneženih Prodov dne 25. januarja okoli druge ure popoldna. Oboroženo so bili z ročno strojnico »zbrojevko«, štirimi mavzericami, tremi italijanskimi puškami, štirimi avstrijskimi, trinajstimi lovskimi ter bombami. V Rut pri Grahovem so prišli še pred nočjo, se tam ustavili, okrepčali in nadaljevali pot proti Koritnici. To vas so obšli in prišli skozi Zarakovec v Spodnje Bukovo, kjer so se ustavili pri Francu Hvali-Malnarju. Pri njem so spet nekaj pojedli in popili ter okoli polnoči nadaljevali pot čez Bukovo na Krtečno pod Kojevo in dalje na Ravne. Tam so bili čez dan 26. januarja skriti po senikih komaj pol ure hoda od postojanke na Jesenici.

V Spodnjem Bukovem pri Francu Hvali-Malnarju sta se na javki s tajnim imenom »Dištreto« srečala zvečer Bavec in komandir čete 1. bataljona Soškega odreda tovariš Srnjak. Ta bataljon je taboril na Krnicah blizu kmetije v Rupi. Tovariša Srnjaka je s patroljo pripeljal na javko Jože Primožič-Miklavž. Bavec in Srnjak sta se dogovorila glede naslednjih zvez, Srnjak pa se je s patroljo nato udeležil napada na Zakriž. Istega večera je Bavec obiskal tudi Franca Pajntarja-Močenika v Zakolci zaradi organizacije kurirske zveze med primorskimi in gorenjskimi partizani.

Ko se je 26. januarja dobro stemnilo, so se partizani začeli pripravljati za napad. Za vodnika sta bila določena domačina Franc Mlakar-Gustelj in Gabrijel Peternej-Jelko. Bombaš sta bila že omenjeni Mlakar in Franc Feltrin-Jurko. Okoli devetih zvečer so se partizani približali postojanki in jo obkolili po načrtu. Bombaš sta se plazila bliže pod okriljem belih plaščev od zadnje strani. Bombe so počile kmalu zatem. To je bil znak za splošni napad. Karabinerji so bili presenečeni in prav nič pripravljeni za boj. Nekaj minut so partizani streljali iz vsega orožja, nato pa so jurili ob petju pesmi »Bandiera rossa«.

Karabinerji so prišli kaj kmalu ven z dvignjenimi rokami, nekateri v samem perilu. Da ne bi bilo dvoma v njihove namene, so nekateri držali z dvignjenimi rokami celo prizgane vžgalice. Po kasnejših italijanskih poročilih so bili trije branilci mrtvi, štirje parjeni. Ranjence sta obvezala bolničar Egidij Sorli-Smreka in Ana Marija Pervanja. Ana Marija je ujetnikom v italijanskem jeziku nato tudi povedala o pomenu in cilju partizanskega boja.

Plen je bil velik: tri ročne strojnice, 18 pušk, 6 pištol, nad 3000 nabojev, okrog 100 bomb ter precej obleke in opreme.

Izmed partizanov ni bil nihče opraskan. Ranjene in zdržave branilce so partizani izpustili.

Po napadu so se partizani otovorjeni s plenom vrnili na Proda, zadovoljni z uspehom, ki je pomenil od takrat največjo zmago odreda. Kmalu so zaplenjeno orožje dobili v roke novi borci, ki so pomnožili partizanske vrste.

Štab odreda je zaradi uspešne akcije pohvalil komandanta 2. bataljona, bataljonski štab pa 10 najboljših borcev, med njimi oba bombaša.

Da bi opravičili svoj poraz, so iz karabinerjskega poveljstva v Cerknem poslali kmalu zatem v Rim poročilo, kako je Zakriž napadlo več stotin partizanov.

DANILO ŠULIGOJ

Franc Hvala

Turisti iz Holandije v bolnišnici „Franja“

Že nekaj let so turisti iz Holandije naši stalni gostje. V Bovec prihajajo v skupinah od 30 do 40 oseb. Vsaka skupina se zadržuje v Bovu na 14 dni in se vrstijo od prve polovice maja do druge polovice septembra. Njihov program bivanja poteka po programu, ki ga, pač odvisno od aktivnosti posameznih vodičev, v celoti izvajajo. Obvezni so le trije glavni izleti, in sicer: v Trst (Italija), na Bled in v Postojno na ogled jame. Za ostale proste dneve je izbira izleta prepuščena vodičem.

Ko smo se v začetku sezone pogovarjali z vodičem prve skupine holandskih turistov, smo predlagali, naj bi napravili izlet v Cerkno za ogled partizanske bolnišnice »Franja«. Vodič je na naš predlog pristal, vendar pod pogojem, da ga jaz spremljam, češ, kot bivši član osebja bolnišnice mu bom v veliko pomoč pri vodstvu izleta.

Določene dne smo odpotovali iz Boveca. Po kratkih postankih v Kobaridu za ogled tamkajšnjih znamenitosti, nato še v Tolminu za ogled znamenitih Korit, smo krenili proti Cerknemu.

Ustavili smo se pred gostilno v Logu in preden smo krenili navkreber, sem jim na kratko orisal pomen našega boja proti okupatorju in obrazložil vzroke, ki so privedli do gradnje bolniš-

nice, sam potek gradnje in vzdrževanje bolnišnice. Pot navkreber so premagovali s težavo, saj so to bili večinoma ljudje starejši nad 50 in več let. Dejstvo je tudi, da Holanci ne poznajo bregov in hoje navkreber po grdi cesti, saj je v njihovi državi sama ravnina in njihov najvišji vrh meri le nekaj nad 400 metrov.

Samo bolnišnico so si skrbno ogledali in vsakemu posebej sem moral pojasnjevati, čemu je služilo to, čemu ono. V posamezne prostore so vstopali spoštljivo in obzirno, kot bi vstopali v svetišče in se bali, da ga ne bi s svojo prisotnostjo oskrnili. Ko smo se polni vtisov vrnili v dolino, so se zbrali h kosilu v prijetni domači Mlakarjevi gostilni v Logu.

Med obedom sem izkoristil priložnost in povprašal vodiča, kakšen vtis je napravil nanje ogled bolnišnice. »Čudovito,« pravi, »le kako da nismo že prejšnjega leta prihajali sem na izlet in ogled tega čudovitega spomenika vaše težke borbe proti okupatorju, saj je lepši in zanimivejši kot pa vsi ostali izleti, ki jih imamo v programu. Tako so si skupine sedle ene za drugo skozi vso sezono. Bili so tudi primeri, da je vodič zbral skupino skupaj in predlagal enominutni molk za padle in umrle partizane.«

Obramba je naša skupna dolžnost

V domu družbenih organizacij v Ilirski Bistrici so imeli nedavno posvetovanje, ki je imelo namen proučiti nekatera vprašanja v zvezi z obrambo naših meja. Posvetovanja so se udeležili predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij občine, pobudnika zanj pa sta bila ZZB in SZDL. Namen posvetovanja je bil sprejeti osnovne smernice skupnega načrta za delo vseh organizacij na tem področju, ker je bila doslej skrbeti za to naloga predvsem samo JLA, ZROP in pripadnikov predvojaške vzgoje.

Po uvodnem govoru o vlogi človeka v možni bodoči vojni in o potrebi dobre obveščenosti prebivalstva so se oglasili tudi drugi, med njimi tudi predstavnik krajevne garnizije, ki je go-

voril o načelih sodobnega vojskovanja. Izjavil je, da večina prebivalcev o tem ne ve zadosti, zato bi morali o tem več pisati, organizirati več predavanj itd. Tudi ZK bi se morala bolj udeležiti in na tem področju, ZZB bi morala organizirati več predavanj, saj ima za to dovolj izkušenih ljudi, ki tudi nekaj vedo.

Precej dolgo so razpravljali nazadnje pa sprejeli sklep: vsaka organizacija naj naredi načrt svojega dela na področju narodne obrambe, nato pa naj ta načrt tudi izjavi. Predvsem pa naj vse organizacije stalno obravnavajo na sejah in skupščinah tudi vprašanja iz narodne obrambe. Izbrali smo tudi trinajstčlanski odbor, ki naj bi naredil skupni načrt za vso občino.

PETAR NIKOLIČ

Odpri sta odvetniško pisarno predvsem za pomoč borcem NOV

Tudi v našem listu smo že pisali o upokojenih oficirjih in uslužbencih notranjih zadev, ki jih je doletelo, da so jih upokojili v najbolj ustvarjalni življenjski dobi. Nekateri so si uspeli najti honorarno službo, drugi so si poiskali kaj drugega... Neizpodbitno je, da človek med 40 in 50 leti, ki je bil navajen vse življenje trdo delati, ne more kratko malo z delom prenehati in začeti živeti kot si volas starček pri koncu svoje življenjske dobe. Poleg tega je zani tudi mučno, ko vidi druge delati, sam pa je odvisen od pokojnine, ki navadno ni visoka.

Med takimi, še mladimi upokojenci, sta se znašla tudi Ivan Franko-Iztoč in Rado Brezovar. Franko je bil rojen v Škofji Loki leta 1922, pridružil se je OF v začetku. januarja 1943 pa je postal borec NOV. Ob koncu vojne je bil komisar 31. divizije, do leta 1965 pa aktivni oficir JLA s činom polkovnika. V vojski je končal gimnazijo in leta 1960 izredno diplomiral na pravni fakulteti. Po upokojitvi je bil eno leto na sodni praksi, nato je položil še sodniški izpit. Razen tega je sodeloval pri ljubljanskem »Delu« in zagrebškem »Vjesniku« in srijedu« kot vojaški komentator. Njegovi prispevki so zelo tehtni in zanimivi. K vsemu naj dodamo še to, da je tudi republiški poslanec.

Rado Brezovar se je rodil v Sentrupertu pri Mokronogu leta 1925. Hodil je v ljubljanske šole in do vstopa v NOV leta 1943 končal 6. razred gimnazije. Med vojno je bil v Gubčevi brigadi, nazadnje pa je bil pomočnik načelnika obveščevalnega centra 7. kornusa. Po vojni je bil v notranjih zadevah do upokojitve leta 1966. Končal je še dva razreda gimnazije in leta 1954 pravno fakulteto. Dokler je bil v službi, je bil načelnik kriminalističnega oddelka tajništva za notranje zadeve, pomočnik načelnika uprave notranjih zadev in predsednik senata za prekrške v Ljubljani. Podobno kot Franko je bil tudi on po upokojitvi leto dni na praksi pri ljubljanskem sodišču in je nazadnje položil sodniški izpit.

V kratkem se bosta pridružila Franku in Brezovarju še upokojena podpolkovnika in pravnik Ivan Japelj ter Viktor Oček, ki sta že opravila sodniške izpite.

Veliko naporov je stalo te štiri tovariše šolanje ob redni zaposlitvi. Tudi med sodno prakso so se najbrž marsikdaj neugodno počutili, ko so jim tako kot vsem novincem klub zrelim letom nalagali enake obveznosti kot dvajset let mlajšim kolegom in kolegicam. Tudi začetek advokatskega dela je bil in je še težaven zaradi vse večje konkurence. Toda prve težave so za njimi. Pri tem, da bi se usposobili za »civilni« poklic, jim ni družba, žal, skoraj nič pomagala.

V razgovoru sta oba advokata, ki sta odprla svojo pisarno lani ob koncu leta v Ljubljani na Kotnikovi 12, povedala, da se namerava njuna, oziroma kasneje njihova pisarna posvetiti predvsem zastopanju bivših borcev, ki iščejo svoje zakonite pravice v raznih zadevah. Potemtakem bo to pri nas prva advokatska pisarna take vrste. Obe bosta lahko zapišemo, da je bila taka advokatska pisarna pri nas že dolgo potrebna zaradi posebnosti pri zaščiti borcev.

Da bodo ti štirje advokati lahko uspešno opravljali svoje humano delo, lahko pričakujemo sprčo njihove široke družbene razgledanosti, ki so jo pridobili ob opravljanju služb v vojski in državni upravi. Nedvomno se bodo znali zvištev v položaj človeka, ki bo pri njih iskal pomoči, razumeli ga bodo in mu ustregli, če bodo le mogli, saj so bili borci tudi sami.

MP

HVALA LEPA, LJUBICA!

Ljubica LIPAR. Volčje 34, p. Sromlje pri Brežicah, je prejšnji teden poslala upravi »TV 15« dopisnico s temi vrsticami:

»Sem učenka 7. razreda osnovne šole Artiče. Ker zelo rada prebiram očkove »TV 15«, sem se potrudila in vam pridobila nekaj naročnikov.«

Sledijo naslovi petih novih naročnikov. Uredništvo in uprava »TV 15« izrekata Ljubici Lipar toplo zahvalo za neno pozornost in trud.

Prepričani smo, da Ljubica ni edina učenka, ki rada prebira »očkove« časnik »TV 15«. Zato želimo, da jo druge učenke — in seveda tudi učenci — posnemajo: da skušajo pridobiti kakšnega novega naročnika na »TV 15«.

Prav tako bi nas veselilo, če bi naši mladi prijatelji in prijateljice kaj napisali — npr. kako privedejo iz časov »očkove« ki so jo slišali od očeta ali mame — in nam poslali v objavo.

Očka in mamica bi bila vesela, če bi kaj takega brala v našem listu, ali ne?

Uredništvo in uprava »TV 15«

POUDAREK NA RAZVIJANJU TRADICIJ

V soboto, dne 17. januarja zvečer, so imeli na Jesenicah redno občinsko skupščino Zveze združenih borcev NOV. Delegete in goste so nanjo povabili z lepo izdelanimi valbili, na njih je bila odlična slika s spomenika na Bellem polju pri Hrušici, delo akademskega slikarja Boža Pengova. Skupščine so se udeležili kot gostje zastopniki občinskih odborov drugih gorenjskih občin ter predstavniki nekaterih enot, ki so se med NOV bojevala na območju jeseniške občine, in razumljivo, vodstva drugih družbenopolitičnih organizacij v občini. Na odu pa so razobešili z velikimi črkami zapisano geslo: Borci v revoluciji — borci za družbeno gospodarsko preobrazbo.

To naj bi bil kratek opis vzdušja, v katerem je potekala jeseniška skupščina. Podobno kot v drugih organizacijah ZZB so tudi na Jesenicah imeli dovolj gradiva za razpravo. Dokaj temeljito napisano gradivo, ki so ga delegeti prejeli pred skupščino in prav tako stvaren uvodni govor dosedanjega predsednika Franca Konobla-Slovenka nista prav nič prizadela volje mnogih članov, ki so se oglašili k razpravi. Govorili pa so o mnogih vprašanjih, podobno kot drugje na skupščinah O stanovanjskem vprašanju, spomenikih, o socialnem položaju članov, o skrbi za otro-

ke umrlih in še živčih članov, o zaposlitvah borcev in odpustih, zvezah z zamejstvom in mnogih drugih zadevah, s katerimi se ubada ZZB že dolgo in se bo morala najbrž še. Toda če bi opisovali vsako podrobnost, ki je lede podrobnost samo za bralce iz drugih občin, za Jesenice pa v glavnem resna zadeva, bi bilo v eni številki našega lista najbrž premalo prostora. Zato je bolje, če se omejimo na področje, o katerem so na Jesenicah najbolj razpravljali. To je razvijanje tradicij osvobodilne vojne in revolucije.

O tem je govorila najmanj tretjina navzočih, ki so se prijavili k razpravi, torej več kot kjerkoli na kakšni občinski skupščini. Tudi v uvodnem govoru predsednika in v pisanem gradivu je bilo področje »tradicij« močno zastopano. Štirim članom ZZB, ki so imeli v preteklih letih največje zasluge za razvijanje tradicij NOV, pa so na skupščini celo podelili umetniške slike kot priznanja za njihovo delo. To so Ivan Jan, Jože Vidic, Tone Svetina in Miha Klinar. Tak dokaz pozornosti do ljudi, ki so pogosto brez vsakršnega priznanja dolga leta posvečali vse svoje sile, da bi v umetniški obliki odrazili dogodke iz NOR ali na zapisali posamezna pričevanja za zgodovino, je najbrž sila redek pri naših

vodstvih. Vidica so zaradi njegovega daljšega zapiska o ustrelitvi talcev v Mostah pri Zirovnici, ki je izhajal v »Nedeljskem dnevniku«, v imenu skupščine sklenili predlagati za Tomšičevo nagrado. Prav tako so tudi javno pohvalili Karla Zorka, ki je redno pošiljal dopise o delu ZZB v »TV 15« in druge časopise.

Prav tako so razpravljali o pisanju časopisov in programu radia ter televizije z območja jeseniške občine. Tako so izrazili zadovoljstvo z oddajo »Se pomnite, tovariši?« ljubljanskega radia in »Mi pa nismo se uklonili« jeseniškega radia. Kritizirali pa so ljubljanski radio, ker premlokrat predvaja partizanske in revolucionarne pesmi, največkrat samo ob državnih praznikih in ob oddaji »Se pomnite, tovariši?« Razpravljali so tudi o poplavi »šund« literature in o njenem kvarnem vplivu ter o tem, kako bi bilo bolje, če bi tiskali več del o NOV in revolucionarnem boju. Urednik oddaje »Mi pa nismo se uklonili« je pozval navzoče, naj pišejo o dogodkih iz NOR, ker se jeseniški radio sliši tudi v radovljiški občini in je zato treba tudi od tam več prispevkov. Omenil je tudi zanimiv nesmisel o tem, kaj je delo narodni borci Gregorčič v Šnurni in kje je bil ter iz tobrž v Franciji imamo dokaj točne podatke. Od začetka vstaje pa

do njegove smrti pa vemo komaj približno, kje je hodil in kaj je delal. Prav tako vemo za zakonca Pibernik veliko več za tisto poldrugeto leto, ko sta bila v Srbiji kot pa za vse poldrugete let, ko sta bila na Jesenicah.

V razvijanje tradicij NOR pa ne sodijo samo tisk, radio, televizija, proslave, pohodi in podobno, ampak tudi osebne zveze članstva in njihov vpliv na vzgojo lastnih otrok. Glede tega lahko člani naredijo ogromno. V preteklosti je bila večših vzgoja otrok v zavedenosti ljudi in pristaja delavcev edina oblika političnega in organizacijskega dela. Tako je tudi zdaj lahko važna pomožna oblika prenašanja revolucionarnih tradicij na mladino. Glede dela z mladino pa je eden izmed udeležencev razprave dejal, da ni bistvena menjava generacij, ampak nadaljevanje revolucije, vsekakor pa v sodelovanju med mlajšimi in starejšimi.

Na koncu skupščine, ki je trajala komaj tri ure, kar je dokaz njene organiziranosti, so izvolili soglasno nov odbor, v katerem pa so tudi stari člani, dolgoletni družbeni delavci, zrasli v ZZB. To je tudi dokaz, da so člani bili zadovoljni z njihovim dosedanjim delom in da je ZZB na Jesenicah prebredla vse težave zadnjih let.

MP

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Lovec na podmornice

Najnovejši japonski hidroavion je namenjen za iskanje in uničevanje sovražnih podmornic. Letalo je približno enako dolgo kot široko (33 m), visoko pa je 9 metrov. Kadar je prazno, tehta 23.500 kg, sicer pa 33.000 kg. Z največjo možno obremenitvijo bo tehtalo do 40.000 kg. Povprečna hitrost tega hidroaviona znaša 370 kilometrov na uro, največja, ki jo se zmore, pa 550 km na uro. Dvig se lahko do 9000 metrov visoko, njegov doseg v običajnih okoliščinah pa je do 2200 km.

Obvestilo

Vsem, ki nam javljate nove naročnike za TV 15, sporočamo, da izplačujemo po 200 starih dinarjev provizije za vsakega naročnika. Le-to nakazujemo konec vsakega tromesečja.

Uprava

Bolgarski iskalec min

Bolgarska vojska je dobila nov iskalec min, ki ga je bila napravila raziskovalna skupina z inženirjem Biždarjem Totevom na čelu. V primerjavi z drugimi se novi iskalec min MT-62 odlikuje predvsem po tem, da je izredno lahek. Tehta le poldrugi kilogram, namesto akumulatorja pa ima kar navadno baterijo za žepne elektrone svetilke.

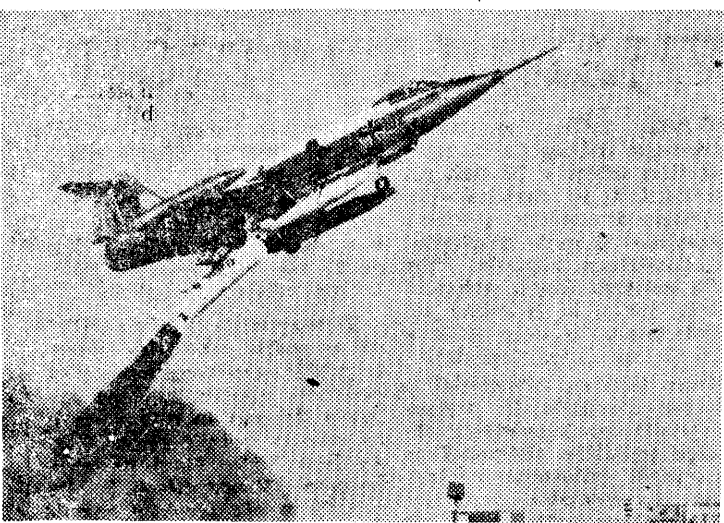
Cepprav je majhen, je iskalec min MT-62 silno občutljiv. Kovinsko mino s premerom 30 cm bo odkril celo v primeru, če je ta pol metra globoko v zemlji. Pri iskanju ga tudi voda ne ovira, če ni globlja kot pol metra. Če pa mina ni magnetna, vendar ima kovinski vižgalnik, potem jo iskalec odkrije, če je vkopana do deset centimetrov globoko.

Je »starfighter« res najboljši lovec na svetu?

To trdijo zahodni vojaški strokovnjaki. Res je, da je to letalo bilo prvo, ki je že pred dvanajstimi leti doseglo in preslo hitrost dveh mahov (2400 km) na uro in da so kasneje inatice tega letala še hitrejša (do 3000 km na uro, gošva pa imajo za skoraj 4000 kilometrov dolgo pot). To letalo je doseglo tudi višinski svetovni rekord. »Starfighter« v raketi motorjem v repu in namenjen za urjenje astronautov se je dvignil 39.000 metrov visoko.

To letalo res ne more biti slabo, kajti sicer se zanj ne bi zanimali tudi razne druge dežele. Doslej so prodali v štirinajst dežel več kot dva tisoč letal te vrste, ponekod (v Italiji in Zahodni Nemčiji) pa imajo tudi že lastno proizvodnjo v koprodukciji z Američani.

Najnovejša verzija tega letala je opremljena — kot vidimo na sliki — s posebnim pomožnim raketenim motorjem in se zato lahko dvigne v zrak tudi z manjših jas na bojišču, pristane pa na letališču, brž ko opravi svojo nalogo.

Važno obvestilo

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o komunalnih taksah, ki ga je sprejela Skupščina SR Slovenije (Ur. l. SRS, št. 5/68) dovoljuje občinskim skupščinam predpisati komunalno takso na cestna motorna vozila v zasebni lastnini. To je nova taksa, ki bi jo morali plačevati tudi tisti vojaški vojni invalidi, ki so sedaj po zveznih predpisih oproščeni plačevanja vseh taks za registracijo in cestnega sklada za osebna motorna vozila, ki jih sami uporabljajo (čl. 70 zakona o VVI, Ur. l. SFRJ, št. 49/65 — odredba o načinu plačevanja pristojbin za cestna motorna vozila — Ur. l. SFRJ, št. 8/66).

Ker takse za cestna motorna vozila v zasebni lastnini predpisujejo občinske skupščine, Skupščina SR Slovenije s citiranim zakonom ni mogla oprostiti VVI plačevanja taks za osebna motorna vozila, ki jih uporabljajo. Oprostitev plačevanja taks za osebna motorna vozila VVI lahko predpiše le občinske skupščine v svojih odlokih po uvedbi teh taks.

Na osnovi navedenega so bili opozorjeni vsi občinski odbori ZZZ NOV, da se takoj povežejo z občinskimi skupščinami in poskrbijo, da bodo le-te v svojih odlokih o taksah oprostile vojaške vojne invalide plačevanja taks na osebna motorna vozila, ki jih uporabljajo.

Vesoljsko središče

Cap Kennedy

Cap Kennedy na obali Floride ni kako navadno izstrelišče raket in vesoljskih ladij, temveč gre v tem primeru za ogromno območje, na katerem je moč videti skoraj vse najsoodobnejše tehnične dosežke. Sestavljen je iz dveh delov: na samem rtu je letalsko oporišče, na otoku Merrit pa NASA vesoljsko središče.

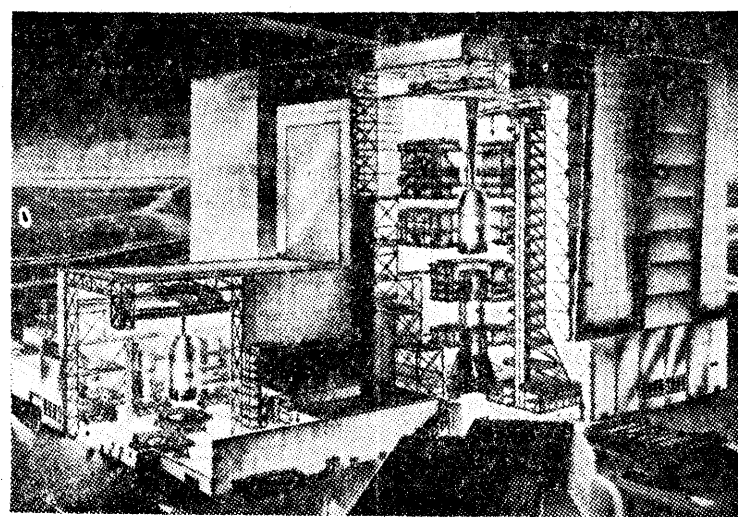
V vesoljskem središču je zaposlenih kakih 24.000 oseb. Cap Kennedy je v pravem pomenu besede zibelka ameriške vesoljske tehnologije. Tu so Američani 24. julija 1950 izstrelili svojo prvo raketo, ki ni bila nič drugega kot nemški »V-2« z drugo stopnjo WAC »corpora«.

Prva ameriška raketa je lahko letela kakih 350 kilometrov daleč, medtem ko sedanji medcelinski izstrelki lete vse do Indijskega oceana, ki je od Cap Kennedyja oddaljen kakih 16.000 kilometrov. Naprave v tem oporišču uporabljajo tudi za raziskovanje Meseca. V te namene imajo orjaške rakete »saturnus 5-apollo«, ki jih se-

preizkusni center so oddaljeni od izstrelišča dobrih pet kilometrov.

Montažna delavnica ima 32.400 kvadratnih metrov površine, njena prostornina pa znaša nekaj čez tri in pol milijona kubičnih metrov. Trdijo, da je to največja stavba na svetu. Po sliki vidimo, da je to pravi nebotičnik, ki je nasajen na sorazmerno nizkem bloku. V tem bloku pripravljajo sestavne dele, ki jih nato pritrdijo drug na drugega v 160 metrov visokem delu stavbe. V njem je dovolj prostora za hkratno montažo štirih raket. Pri sestavljanju raket si pomagajo z mnogimi dvigali, predvsem pa s 175-tonskimi žerjavom. Brž ko je montaža končana, odpeljejo izstrelke, ki je pritrdjen na posebno vozilo, skozi 138 metrov visoka vrata, ki so široka spodaj 46 in zgoraj 23 metrov, na izstrelišče.

Temeljni podstavek zajema 1600 kvadratnih metrov povr-

POGLED NA STAVBO ZA SESTAVLJANJE RAKET »SATURNUS 5«. POTEM KO SPOJIMO VRHNA DELA (LEVO), JU PRITRDIJO NA SPODNJI DEL RAKETE (DESNO)

goriva. Gosenični vozili s platformo peljeta proti izstrelišču zelo počasi, komaj poldrugi kilometer na uro.

Kontrolno središče je v štirinadstropni stavbi poleg glavnega montažnega bloka.

Da bi olajšali dovoz raznega materiala, so v neposredni

temu pa posveča veliko pozornost konstruiranju take rakete, katere prva stopnja bi imela več kot osemnajst milijonov kilogramov potiska. Za uresničitev teh načrtov pa nimajo dovolj denarnih sredstev. Američani trenutno še ne čutijo potrebe za raketami, ki bi lahko

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Kdaj, kje in ob kakšni priložnosti je partizanski fotograf našel nasmejeno četvorico partizanov, kakršno jo prikazuje današnja fotografija? Slika smo kot nepojasnjeno prejeli iz Muzeja revolucije v Ljubljani. Na njeni hrbtni strani je zapisano, da sta morda med četvorico tovariš Juretič z Bleda in Rajko Kapelj iz Ljubljane. Pišite nam, koliko je resnice v tej domnevi, pa še o drugem, kar boste ugotovili v zvezi s fotografijo!

stavljajo v posebnih montažnih dvoranah. Sedaj lahko sestavijo raketo in jo pripravijo za polet že v trinajstih dneh, medtem ko so prej potrebovali za to več mesecev. Montažne dvorane in

šine. Pod raketo je za kake štiri kvadratne metre velika odprtina, skozi katero ob izstrelitvi rakete uhajajo plini. Poleg rakete stoji stolp z najrazličnejšimi kabli in cevmi za dovod

blizini stavbe za montažo raket zgradili pristanišče in ga s posebnim prekopom povežali z reko Banano. V Cap Kennedyju imajo dve letališči, drugi dve pa lahko v primeru potrebe takoj usposobijo.

Radijske naprave, ki niso nujno potrebne pri sami izstrelitvi, so osredotočene kakih osem kilometrov stran od izstrelišča. Tam pa so tudi administrativne službe, laboratoriji z učenjaki in inženirji ter naprave za pripravljanje, spajanje in preizkušanje kabin »apollo«. Tam so še pisarne Kurta Debusa, direktorja tega vesoljskega središča, in njegovih najbližjih sodelavcev. Kurt Debus je nemški strokovnjak, ki so ga Američani že 1945. leta pripeljali v ZDA, da bi v Fort Blissu preizkušal balistične izstrelke.

V bližnji prihodnosti NASA nima v načrtu izstrelitve kake nove orjaške rakete. Kljub

dosegle Mars. Omenjajo pa možnost, da bi bile rakete te vrste opremljene z motorji na jedrsko gorivo in so za razvoj takega motorja že potrošili več milijonov dolarjev.

Varnostni ukrepi v Cap Kennedyju so sicer zelo strogi, toda v zadnjem času so jih precej omilili. Naprave si lahko ogledajo ne le vsi tisti, ki imajo posebne dovolilnice, temveč so ob določenih urah dostopne tudi za skupine turistov. Na voljo jim dajejo avtomobile in posebne vodiče. Ogled traja več kot dve uri. Zlasti zanimiv je ogled kontrolnega centra »geminija«, v katerem izletniki opazujejo na posebnem zemljevidu s svetlobnimi znaki zarisane vesoljske polet. Čato ni prav nič nenavadnega v tem, če število obiskovalcev vesoljskega središča NASA nenehno narašča.

Odlikovani rezervni oficirji in podoficirji

Za zasluge, ki so si jih pridobili na delu pri strokovnem usposabljanju prek ZROP, so z ukazom predsednika SFRJ Josipa Broza Tita št. 187 z dne 22. dec. 1967 odlikovani naslednji rezervni oficirji in podoficirji:

Z ODLIKOVANJEM ZA VOJAŠKE ZASLUGE Z ZLATIMI MEČI:
rez. polkovnik Sagadin Josip (Izola), rez. podpolkovnik Boldan Jože (Kočevje) in Bosančič Rajko (Slovenska Bistrica), rez. majorji Jerman Janez (Ljubljana-Siška), Kukulj Ivan (Slov. Bistrica), Radončević Vlado (Izola), Trope Srečo (Slovenska Bistrica) in Urek Karel (Ljubljana-Siška), rezervni kapetani I. razreda: Blagač Dinko (Ljubljana-Siška), Kranjc Janez (Postojna), Ložar Alojz (Grosuplje) in Zupančič Stanislav (Ljubljana-Siška), rezervni kapetani Kelvišar Franc (Ljubljana-Vič), Pajek Edvard (Ptuj) in Sterban Karel (Krško).

Z ODLIKOVANJEM ZA VOJAŠKE ZASLUGE S SREBRNIMI MEČI:
rez. major Senčur Mirko (Ljubljana-Bežigrad), rez. kapetani I. razreda Cestnik Alfonz (Ljubljana-Bežigrad), Dolenc Vid (Postojna), Fabjan Lovro (Maribor), Fon Jože (Ljubljana-Siška), Frank Franc (Ljubljana-Vič), Giacuzzo Riccardo (Ptuj), Golob Rudi (Tolmin), Gornik Gojko (Trbovlje), Haber Jožef (Ptuj), Ivanovič Rajko (Ljubljana-Siška), Kristanšek Boris (Krško), Lileg Anton (Krško), Mithanz Avgust, Peternek Rudolf (Hrastnik), Podraž Jože (Ljubljana-Vič), Pogačnik Jože (Domžale), Poznič Jože (Mozirje), Purkart Franc (Ljubljana-Vič), Rač Ivan (Ljubljana-Bežigrad), Rožmarin Franc (Maribor), Vrkljan Djuro (Postojna), Zatezalo Dušan (Maribor) in Zgonc Ivan (Kočevje); rez. kapetani II. razreda: Furlan Alojz (Maribor), Gabrijel Franc (Črnomelj), Blažević Jakob

(Grosuplje), Bojanović Djordje (Celine), Budak Ivan (Ljubljana-Mostje), Eržen Franc (Radlje ob Dravi), Grill Drago (Kočevje), Jesenovec Ludvik (Logatec), Kajzerberger Ivan (Ljubljana-Siška), Kodrin Stanjo (Maribor), Korosec Jože (Grosuplje), Kromčič Franc (Celje), Kump Janez (Črnomelj), Lendič Lado (Kočevje), Lukanc Milan (Maribor), Miklič Anton (Ljubljana-Mostje), Pevac Julij (Hrastnik), Plevnik Vinko (Maribor), Podbevšek Franc (Domžale), Podbršek Izidor (Ljubljana-Siška), Sonaja Milan (Ormož), Stefančič Ivan (Celje), Stoka Cijan (Ljubljana-Siška), Suc Miro (Izola), Tegelj Franc (Logatec), Utratnik Edvard (Ljubljana-Siška) in Vrhovec Stane (Ljubljana-Vič); rez. poročniki fregate Kodrin Franc (Maribor); rezervni poročniki Arko Jože (Ljubljana-Vič), Bele Igor (Celje), Bizjak Darko (Nova Gorica), Bračko Branko (Ptuj), Čretnik Marjan (Slovenska Bistrica), Čurin Vladimir (Brezice), Dežman Zvonimir (Ljubljana-Bežigrad), Fiser Milan (Celje), Giovanelli Lovro (Domžale), Goršek Martin (Brezice), Grampovčan Marjan (Vrhnika), Kolenko Miroslav (Slovenska Bistrica), Kovarčič Franc (Slovenske Konjice), Lavrič Milan (Ribnica), Lorenčič Franc (Ormož), Macuh Peter (Radlje ob Dravi), Nardin Aleksander (Nova Gorica), Nerek Otan (Slovenska Bistrica), Pirce Rudolf (Kočevje), Plošnjak Boris (Slovenska Bistrica), Radšel Pavel (Maribor), Rau Ivan (Ptuj), Sotič Jože (Črnomelj), Šavle Rudolf (Nova Gorica), Šuman Franc (Sentjur pri Celju), Šušteršič Anton (Ljubljana-Vič), Vajs Jože (Črnomelj), Vogrinčič Ivan (Lendava), Vozelj Robert (Zagorje ob Savi) in Znidaršič Leopold (Grosuplje); rez. poročniki korvete Dragar Jože (Hrastnik); rez. podporočniki Černak ing. Feliks (Celje), Furlan Alojz (Maribor), Gabrijel Jože (Ljubljana-Mostje), Golob

Rafael (Sevnica), Jelovec Jože (Jesenice), Jovičič Milutin (Jesenice), Manfred Marjan (Zagorje ob Savi), Perk Otokar (Nova Gorica), Slabe Anton (Ljubljana-Siška), Trajbarič Stefan (Ljubljana-Mostje), Vilhina Rado (Slovenska Bistrica), Voljak Jože (Koper); rez. starejši vodniki Božič Franc (Zagorje ob Savi); rez. vodnika I. razreda Hrvatinić Emil (Koper) in Rumpf Franc (Smarje pri Jelšah); rez. vodniki Andrić Franc (Radlje ob Dravi), Grabner Silvester (Ravne na Koroškem), Jagodič Vinko (Sentjur pri Celju), Kek Stefan (Maribor), Koljč Ivan (Domžale), Kurinčič Andrej (Tolmin), Lipovšek Janez (Nova Gorica), Marolt Jože (Celje), Razgoršek Rok (Radlje ob Dravi), Rus Anton (Grosuplje), Savic Miloš (Trzin), Srebot Filip (Celje) in Starovasknik Lojze (Maribor); rez. vojaški uslužbenec 7. razreda Sova Miloš (Trzin).

Z MEDALJO ZA VOJAŠKE ZASLUGE:
rez. kapetani I. razreda Lahović Jovan (Maribor); rez. kapetani II. razreda Alojz (Sežana), Bogelav Avgust (Ptuj) in Čampa Janez (Ljubljana-Vič); rez. poročniki Arnsč Janez (Ljubljana-Vič), Bec Marjan (Trbovlje), Bitenc Dušan (Ljubljana-Vič), Drnovšek dr. Henrik (Trbovlje), Furlan Vladimir (Maribor), Grandošek Jože (Izola), Guzej Alojz (Lenart v Slov. gorah), Janžovnik Ivan (Jesenice), Jurhar Vladimir (Ljubljana-Vič), Kačar Anton (Slovenske Konjice), Kogelj Julijan (Idrija), Počisk Rupert (Maribor), Princič Evgen (Sežana), Prisan Jože (Mozirje), Ribič Ladislav (Ljubljana-Siška) in Zadnikar Franc (Ljubljana-Vič); rez. podporočniki Andrić Franc (Sežana), Čevnja Srečo (Sežana), Doljak Dušan (Ljubljana-Vič), Drevenski Janez (Ptuj), Germadr Franc (Trbovlje), Gornik Aleš, Ander (Ljubljana-

na-Siška), Gregori Janez (Jesenice), Jamšek Robert (Ravne na Koroškem), Jenko Valentin (Ljubljana-Vič), Jeretin Rudolf (Maribor), Kaluža Zdravko (Hirska Bistrica), Mally Stefan (Ptuj), Požar Vjekoslav (Koper), Slosar Mirko (Hirska Bistrica) in Vimer Franc (Maribor); rez. starejši vodniki Bratina Ernest (Celje), Galič Mijo (Maribor), Miklavčič Jože (Idrija), Peš Vinko (Maribor), Pogorelec Jože (Ribnica) in Popl Drago (Kočevje); rez. vodniki I. razreda Krašovec Franc (Ljubljana-Bežigrad), Laban Svetislav (Ljubljana-Bežigrad), Marčec Anton (Ormož), Mitevski Ivan (Ljubljana-Mostje), Mom Jože (Slovenska Bistrica), Plazl Viktor (Ravne na Koroškem), Tušar Bogomir (Jesenice) in Zadel Ivan (Hirska Bistrica); rez. vodniki Antončič Peter (Lendava), Bernik Ivan (Ljubljana-Bežigrad), Bratušek Franc (Ptuj), Cvelbar Franc (Ljubljana-Mostje), Čander Leopold (Smarje pri Jelšah), Doler Stanek (Celje), Donat Franc (Ptuj), Držič Hinko (Ljubljana-Siška), Ferencak Alojz (Brezice), Gorjanc Jože (Maribor), Grabar Franc (Celje), Grmek Roman (Koper), Javornik Franc (Maribor), Klepež Jože (Celje), Kozole Jože (Sevnica), Krmel Franc (Postojna), Leban Miro (Maribor), Likar Čestko (Lenart v Sl. gorah), Lipovšek Franc (Hrastnik), Moser Janko (Ljubljana-Vič), Orožen Rafael (Krško), Polanec Mirko (Ljubljana-Siška), Požar Andrej (Postojna), Pudgar Ivan (Ravne na Koroškem), Pureber Karel (Jesenice), Purg Anton (Ptuj), Radanović Alojz (Brezice), Slavič Janko (Maribor), Smolčič Franc (Celje), Stoković Slobodan (Celje), Suva Anton (Ljubljana-Siška), Šac Stanek (Maribor), Krmar Jakob (Trbovlje), Tomavič Dimitrije (Ravne na Koroškem), Trninič Mitja (Ljubljana-Mostje), Usaj Vinko (Maribor), Vainzerl Anton (Maribor), Velic Bairo (Ljubljana-Vič) in Zdovec Anton (Sloveni Gradec).

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

ZGODOVINA VOHUNSKEGA LETALA U-2

Sodobne obveščevalne službe uporabljajo najrazličnejša sredstva — od fotografske kamere in mikrofona do vohunskih ladij in letal brez pilotov. Nobeno vohunsko sredstvo pa ni v zadnjih letih dvignilo toliko prahu kot ameriško letalo U-2

Ko so pred poldrugim letom Američani sklenili na britanskih letališčih osredotočiti skupino letal U-2, je nastalo v tisku, parlamentu in med ljudmi skoraj enako ogorčenje kot ob prihodu podmornic »polaris« v škotska pristanišča. Čeprav U-2 ni bilo namenjeno za uničevanje, je bilo na slabem glasu bolj kot katerikoli drugo letalo na svetu.

ZNAČILNA »POZABA«

Nedvomno se še spominjamo, kako je 1. maja 1960 javnost zvedela za letalo, ki so ga bili dotlej imeli za »skrivnostno letalo«. Na dan največjega sovjetskega praznika pa se je pustil Američan Francis Gary Powers sestreliti s svojim letalom U-2 vred, ko je nad sovjetskimi ozemljem opravil vohunsko nalogo. Ne bomo se zaustavljali na tem, kar je bilo v zvezi s tem že rečeno. Tudi usoda obžalovanja vrednega junaka, plačanca, ki je mesečno prejemal po poldrugim milijon starih frankov kot nadomestilo za izživljanje smrti, nas ne zanima.

Ceprav je ta zadeva dvignila obilo prahu, so o glavnem predmetu, o letalu U-2, zelo malo pisali. Zlasti to velja za zahodni svet. Zato pa so se v Sovjetski zvezi toliko bolj razpisali o darilu, ki jim ga je bil pripeljal Gary Powers, ne da bi ga že v zraku razgledal, kot bi to moral storiti. Zato gre sovjetskimi člankom zasluga, da je tudi ameriška javnost zvedela za glavne značilnosti tega slovitega letala.

U-2 je bržkone pomembnejše kot katero koli drugo letalo. Leti višje in dlje, hkrati pa je edino reakcijsko letalo na svetu, ki se lahko obdrži v zraku tudi »brez motorja«, ne da bi strmo glavo. To letalo zahteva posebno gorivo, posebno letališče in posebno pilotiranje. Pred poletom morajo piloti iz steklenice dve uri vdihavati kisik.

Z opremo, ki je vgrajena v U-2, je mogoče »gledati« tudi skozi oblake, »občutiti« toploto do trinaest kilometrov oddaljene cigarete in »slišati« vse, kar je človek prestrči — od močnih radijskih oddajnikov do električnih brivnikov. To pa tudi takrat, ko je letalo štirindvajset

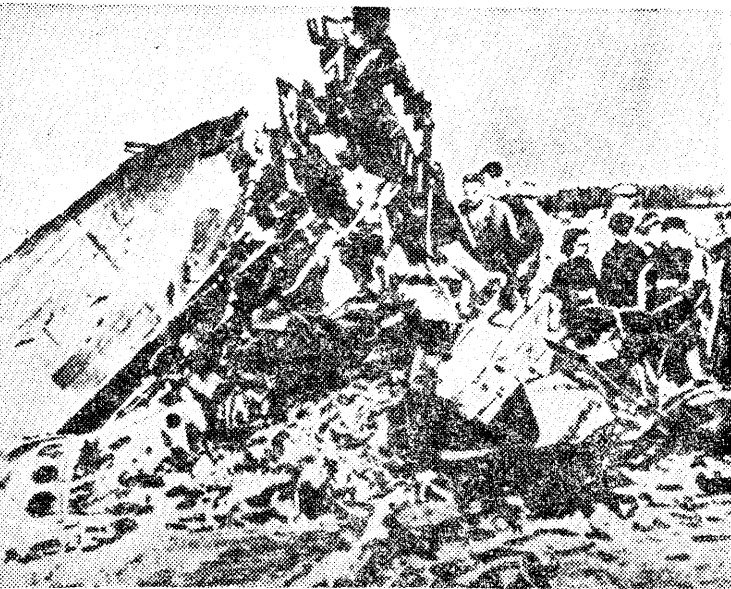
kilometrov visoko. Še čudovitejša pa je njegova fotografska in televizijska oprema, h kateri se bomo vrnili nekoliko kasneje.

KDO JE BIL OČE »OTROKA«?

Poleti 1954. leta sta S.A.C. (Strategic Air Command) in C. I. A. (Central Intelligence Agency) stopila v zvezo z Lockheed Aircraft Corporation in naročila vohunsko letalo »po meri«. To bi moralo biti dovolj močno, da bi se lahko dvignilo iznad dosega lovskih letal, topništva in raket, ki jih je imela sovjetska vojska, dovolj lahko, da bi moglo ostati v zraku ves dan, dovolj trdno, da bi lahko

tu. (Črka »F« pomei »Fighter plan« — bojno letalo).

Johnson je vedel, da bo moralo letalo imeti izredno močan motor, da bi lahko prodrl v stratosfero. Še težavneje pa je bilo doseči, da bi letalo tam lahko tudi ostalo. Ker je na tolikšni višini zrak že zelo redek, mora letalo imeti zelo velika krila. To pa mu bo spet omogočilo, da z ugašenimi motorji leti še zelo daleč in s tem štedi gorivo. Tako se je Johnson odločil za konstruiranje takega reakcijskega letala, o kakršnem niso mogli sanjati niti najdrzejši letalski strokovnjaki.

OSTANKI AMERIŠKEGA VOHUNSKEGA LETALA U-2, KI GA JE PRI SVERDLOVSKU SESTRELILA SOVJETSKA PROILETALSKA OBRAMBA

KRSTNO IME NOVEGA LETALA

Preden je Johnson začel uredničevati svoje načrte, je razmišljal tudi o tem, kakšno ime naj da novorojenčku. Med izdelavo bo treba v vseh fazah paziti na skrajno konspiracijo. Če bo letalo dobilo običajno oznako X »Experimental«, potem bo to pritegnilo pozor-

nost javnosti, zlasti pa tujih vohunov. Enake posledice utegnejo nastati, če bi letalo označili z R »Reconnaissance« — ogledniško letalo).

Na srečo se je Johnson spomnil, da ameriška letalska nomenklatura pozna letala za splošno rabo — »Utility plane« ali U. V seriji teh letal je bila na voljo številka 2 in tako je novo letalo dobilo oznako U-2.

Johnson je nato sestavil posebno komisijo, ki naj bi sodelovala pri konstruiranju letala. Imenoval jo je »Experimental Task Group« — skupino za poizkusne naloge. Ta skupina se je vsako jutro vkrčala na letalo DC-3 in se prepelejala v tovarno, kjer so ročno izdelovali prvi U-2. Ni pa znano, kje je ta tovarna. Kaže, da je nekje v Nevadski puščavi, severozahodno od Las Vegasa.

Letalo je bilo končano proti jeseni 1965. leta. Njegova krila so bila dolga dvanajst metrov na vsako stran trupa. Imela so štirikrat večjo površino kot pa »starfighter«, ki je spadal v isto kategorijo lovcev. Ker je bil U-2 naoravljn iz izredno lahkih kovin, kot je na primer tudi titani, je tehtal manj kot pet ton. Potemtakem je bil dvakrat lažji od najmanjših reakcijskih letal.

U-2 se je z motorjem Pratt and Whitney J-57 lahko dvignil 24.385 metrov visoko, s 3785 litri goriva pa je lahko napravil 6440 kilometrov dolgo pot, ne računajoč dodatne kilometre z ugašnimi motorji. Uporabljal je posebno vrsto petroleja. To gorivo je bilo izredno drago in zamotano, namenjeno pa je bilo samo za to vrsto letal.

PRIHODNJIČ:

- »Civilni piloti«
- Najsodobnejša oprema
- Nevarnosti in težave
- V letalu skrita smrt

ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji. SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

Poziv

Vse preživele borce jurišnega bataljona 18. divizije ponovno pozivamo, naj sporočijo svoje naslove pripravljalnemu odboru v Ljubljani, Beethovnova 10. Tiste tovariše, ki so se nam že javili, a niso navedli naslova, prosimo, da nam pošljejo tudi svoje naslove. To so: Alojz Belič, Franc Urbas, Ivan Rogel, Oto Matjašič, Jože Majcen, Ivan Zan, Trček, Podobnik, Martelanc, Jože Kramberger, Bojan Pogačar, Lida Kodrič, Bogdan Ambrožič, Franc Zavec, Franc Barvar, Miha Sešek, Anton Benčina, Anton Novak, Anton Sepec, Viktor Simončič, Maks Bračič, Karel Vesel, Alojz Kranjc.

Pripravljalni odbor

Vabilo

na I. redni letni občni zbor Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918-1919 občine Ljutomer, ki bo v nedeljo, dne 17. marca 1968, ob 9. uri v sindikalni dvorani skupščine občine Ljutomer z naslednjim dnevnim redom:

1. Otvoritev občnega zbora s pozdravom navzočim delegatom, zastopnikom političnih organizacij, članom in gostom.
2. Izvolitev delovnega predsedstva, zapisnikarja in dveh overovalcev zapisnika.
3. Poročila predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika.
4. Razprava o poročilih.
5. Volitve upravnega in nadzornega odbora ter razsodišča.
6. Proslava 50-letnice začetka bojev za severno mejo ter zbiranje podatkov o značaju in intenziteti bojev od začetka do konca zaradi publikacije.
7. Slučajnosti.

Prosimo, da se tega občnega zbora zanesljivo udeležite.

ELEGANCO OB VSAKI PRILOŽNOSTI — ZA VSAK OKUS — PO ZMERNIH CENAH vam omogoča nakup

MOŠKE IN ŽENSKÉ KONFEKCIJE TER METRSKEGA BLAGA ZA PLAŠČE, SUKNJIČE, OBLEKE IN KOSTIME

v II. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE **nama** Tomšičeva ulica 2 in v KONFEKCIJI »ELITA«, Čopova ulica 7

Izključni modeli ženske konfekcije — letošnji kroji — modne barve in vzorci. Nakup tudi na potrošniški kredit.

LADO AMBROŽIČ-NOVLJAN

Sovražnik se je ujel v past

Južna kolona dveh italijanskih bataljonov je udarila proti severozahodu po cesti, ki se vije ob desnem bregu reke Kupčine. Naloga: zapreti dolino reke Kupčine vzhodno od Krašica in s te strani sodelovati pri obkoljevanju partizanskih brigad.

Obe hrvatski brigadi sta bili razporejeni tega dne (30. januarja 1943) zjutraj v širokem okolišju Krašica, v gostoljubnih partizanskih vaseh od Prekrižja do Brleniča. Trinajsta proletarska brigada je bila najbolj vzhodno (skica št. 4). Svoje bataljone je imela v vaseh Brelnič, Bresarič in Hrzenik. Mitralješka četa je bila v Bukovici, četa s težkim orožjem pa v Prekrižju.

Trinajsta proletarska brigada je Italijanom preprečila, da bi se spojili z obkoljeno grupo »Orifici«. Potek bojev na obeh straneh je prevrnil italijanski načrt na glavo. Namesto da bi bili Italijani tisti, ki obkoljujejo in uničujejo, so bili sami obkoljeni. Vzhodna grupa je zato kaj hitro zapustila svojo zamisel za širokopotezen obkoljevalni manever in se je oprijela načrta, kako bi s frontalnim prodorom rešila zahodno skupino iz jeklenega obkroja.

Bilo je zarana 31. januarja 1943.

Cankarjeva brigada je bila še vedno na prejšnjih položajih. Namestitev je bila kar dobra, le prehrana ni bila v redu. Hrvatski intendant namreč slovenskih brigad še niso vključili v svoje preskrbovanje, vasi pa so bile zelo siromašne. Na Lovicu so bile glavne sile Cankarjeve brigade. V zvoniku se je utrdil mitraljezec. Strelska vrsta na položajih je bila redka. Borci so imeli posamezne zaklone za ležeči položaj. Partizani so bili dobre volje in venomer so zbijali duhovite šale. Kako ne bi bili dobre volje! Dober kilometer zračne razdalje pod seboj je lahko vsak borec videl pri vasi Bukovica vkopane Italijane. Namestnik komandanta brigade Vandek, ki je bil odgovoren za te položaje, je neprenehoma obiskoval borce. Posebno pozornost je brigada posvečala dolgemu neporaslemu grebenu, na katerem so bile redke hiše. To je bil Lovič Prekriški. Mitraljezi so ga obvladovali s svojim ognjem.

Ako bi se spustili iz vasi Dvorišče po grebenu navzdol proti severu, bi po dvajsetminutni hoji prišli na položaje Gubčeve brigade pri vasi Radušče.

Na vrtu neke hiše je ležalo kakih 17 golih trupel italijanskih fašistov, ki jih je bil sinoči v naskoku pobil Ilija Badovinac s svojim 3. bataljonom. Pogled na 17 trupel je bil presunljiv: to so bili kakih 20 do 24 let stari mladeniči, lepih, zagorelih teles in skoraj vsi enako veliki. Sodili smo, da so bili doma iz južne Italije.

Z bližnjega grebena se je nudil nepozaben pogled v dolino, kjer je bilo na enem samem vrtu ob samotni hiši vse zeleno italijanskih uniform. Italijani so bili kot sardine zbiti v plitkih okopih. Njihove čelade so se bleščale, kadar je sonce posijalo izza gostih, urno plovečih oblakov. Razporejeni so bili za krožno obrambo. Ob poslopju je bilo videti kopico pobitih mul. Bilo jih je kakih 70. Ob zidanih podobnem poslopju na grebenu je stal v dobro zgrajenem gnezdu težki mitraljez Gubčeve brigade. To je bil »švarcloze«. Namerjen je bil na sovražnika. Partizani so ga obiskovali in sem ter tja spuščali na Italijane kratke rafale, kakaj mitraljez je imel le 700 nabojev.

Na položajih v vaseh Radušče in Cerovica sta bila tega dne dva bataljona Gubčeve brigade, s katerima je še vedno sodeloval 2. bataljon 4. hrvatske brigade. Ves dan so si bataljoni prizadevali, da bi se približali Italijanom, ki so kakor v kloščič zvitji tež s štrlečimi mitraljezi branili svoj obstanek. Čez dan so s topništvom in težkimi minometi močno obdelovali položaje na Lovicu, Raduščah, Cerovici in Konjarič vrhu. Pri tem jim je pomagalo topništvo iz Metlike in Ozlja. Maloštevilna letala so bombardirala naselja in z zažigalnimi bombami požigala vasi.

Tega dne zvečer so 1. in 2. bataljon Gubčeve in 2. bataljon IV. hrvatske brigade ponovno napadli Bukovico, vendar tudi to pot brez uspeha.

Na vzhodnem bojišču, ki se je že nevarno približalo Bukovici, so se navsezgodaj vneli boji. Italijani so v dveh kolonah (pred obema kolonama so bili tanki) začeli prodirati proti položajem 13. proletarske brigade pri Hrzeniku. Njihov namen je bil najprej zavzeti to vas, nato pa naprej prodirati v treh kolonah Srednja kolona naj bi se spojila z grupo v Bukovici. Zato pa je bilo treba obvladati vse položaje na bokih glavnega prodora. Na levem boku so bili dobri položaji na Grandič bregu, na desnem pa okoli vasi Jezerine.

Prvi proletarski bataljon pred Hrzenikom ni mogel zaustaviti tankov. Zato se je umaknil v vas, kjer je bila zgrajena močna protitankovska ovira. Nje prodirajoči tanki niso mogli porušiti. Štirikrat so navalili, a vselej so bili odbiti. Lahko si zamislimo, kakšno navdušenje je prevzelo partizane, ko so videli, da je tanke moč zadržati tudi z mitraljezi in puškami. To razpoloženje se je manifestiralo v vzkliki: »Našega Stalingrada ne damo!« Ko so Italijani videli, da tankovski prodor ne uspeva, so začeli bataljon obkroževati s minami. Bataljon se je moral umakniti na položaje v bližini Paulovega brega, eno četo pa je postavil na cesto blizu Bukovice. Skupaj s 3. bataljonom IV. hrvatske brigade so hrvatski partizani tako postavili fronto nasproti vzhodni grupi na liniji cesta Bukovica—Paulov breg—Grandič breg—vas Vrhovac. Bil je že skrajni čas zasedi s močno enoto položaje proti Ozlju, kakaj od tam je že prodiral bataljon »Nizza«, ki bi vsekakor olajšal napredovanje sovražne glavnine proti Bukovici. Prvi napadi tega bataljona so bili tega dne odbiti.

Tretjega dne se na položajih okoli Bukovice ni nič izpremenilo. Ker Italijanov pomoči ni bilo moči spraviti na noge in jih razpršiti, so partizani podnevi obstreljevali grupacije »Orifici«, kolikor so dopuščale rezerve municije, in Italijani so imeli nove žrtve.

Plan operativnega štaba za tretji dan operacij dne 1. februarja 1943:

— razbiti vzhodno grupacijo in jo pognati nazaj, nato pa z združenimi močmi uničiti obkoljene okupatorjeve čete v Bukovici.

Italijanski načrt:

— s treh strani napasti položaje okoli Bukovice in rešiti obkoljene.

Tako so Italijani tega dne začeli napadati v treh smereh: tanki s pehoto proti Bukovici, pehota preko Grandič brega na Prekrižje in tanki s pehoto preko vasi Jezerine proti Prekrižju. Semkaj na desno krilo so pomaknili najmočnejše čete. Ker se je bataljonu iz Ozlja posrečilo prodreti na Grandič breg, je bil pritisk vseh sovražnih združenih moči zelo velik. Na levem krilu so Italijani prebredili potok Bukovico in se na mah znašli pred položaji Cankarjeve brigade. Sovražniku je pomagal minometni ogenj iz Bukovice. (Pri tem napadu je padel namestnik komandanta Cankarjeve brigade Alojz Poppek-Vandek.) Brigada je odbila več jurišev črnosrajčnikov in jih nato popoldne s protinapadom pregnala iz vasi Lovič Prekriški. Nekaj Italijanov se je vrnilo na Grandič breg, nekaj pa jih je zbežalo proti Ozlju in Metliki. Nekateri bežeče je polovila tudi Tomšičeva brigada.

(NADALJEVANJE)

BORCI NOV • INVALIDI NOV • REZERVNI OFICIRJI
IN PODOFICIRJI JA

naši svojci, naši prijatelji in znanci in na sploh bralci glasila
ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

VARČUJEMO

1. za stara leta (koriščenje obresti za prihodnjak in dodatek k pokojnini)
2. za primer bolezni, za dodatno pomoč in strežbo (koriščenje obresti za izboljšanje v težki sili)
3. za dopuste in izlete. Znesek, ki se mu mesečno lahko odrečemo, nam z dodatnimi obrestmi omogoči vsako leto lep dopust na morju ali na planinah
4. za nakup stanovanja • za gradnjo individualne stanovanjske hišice • za gradnjo počitniške hišice • za nakup in gradnjo garaže • za komunalno ureditev objektov

SPLOŠNI POGOJI RAZPISA

V redna četrtletna nagradna žrebanja Kreditne banke in hranilnice Ljubljana so vključeni vsi vlagatelji, ki varčujejo pri poslovnih enotah naše banke, pri hranilnih blagajnah delovnih organizacij in poštah, ki poslovno sodelujejo z našo banko. Pri žrebanju pridejo v poštev vsi vlagatelji vezanih hranilnih vlog in lastniki vezanih deviznih računov, kakor tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki že imajo ali bodo imeli do 30. aprila 1968 vloženih najmanj 2000 N-din z odpovednim rokom nad eno leto.

Za vsakih 2000 N-din ena žrebna številka.

Žrebanje bo v mesecu maju 1968, številke izžrebanih hranilnih knjižic bodo objavljene v dnevnih časopisih in po radiu.

Pravica vlagatelja do nagrade preneha tri mesece po objavi izida nagradnega žrebanja.

Podrobnejše brezplačne informacije lahko dobite pri vseh poštah v Sloveniji, hranilnih blagajnah, pri delovnih organizacijah in pri poslovnih enotah Kreditne banke in hranilnice Ljubljana:

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA LJUBLJANA, ŠUBICEVA 2 in podružnice:
MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, BEOGRAD, DOMZALE, KAMNIK, KOČEVJE, TRBOVLJE ter ekspozituro:

v Ljubljani: BEŽIGRAD, Titova 55 — Moste, Proletarska 1 — STARA LJUBLJANA, Mestni trg 16 — SIŠKA, Celovška 99 in VIČ, Tržaška 36

izven Ljubljane: CRNOMELJ, GROSUPLJE, HRASTNIK, KOČEVJE, LITIJA, LOGATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, VRHNIKA, ZAGORJE

Zaupajte svoje prihranke poslovnim enotam Kreditne banke in hranilnice Ljubljana. Vaše zaupanje nagradujemo z lepimi nagradami pri nagradnih žrebanjih in z najvišjimi obrestnimi merami, in sicer:

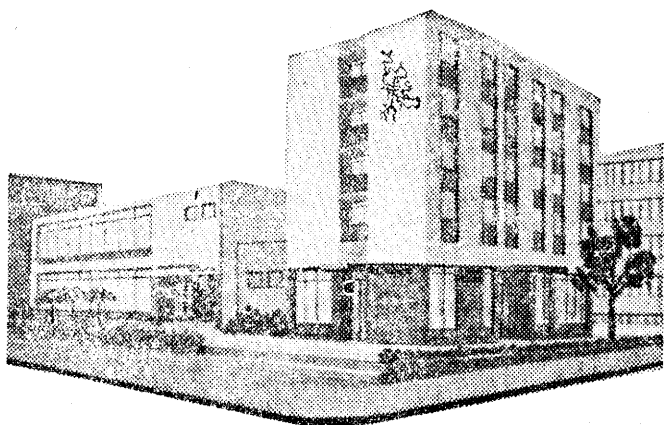
	Hranilne vloge	Devizne račune
navadne vloge in devizne račune	6,25 %	6,25 % — od tega 4 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 1 leto	7 %	7 % — od tega 5 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 2 leti	8 %	8 % — od tega 6 % v devizah

Odlomite se tudi vi za varčevanje pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana.

Doslej še nismo bili razočarani, ker smo varčevali pri KBH Ljubljana in njenih poslovnih enotah in podružnicah.

Uverjeni smo, da bomo v bodoče ravno tako zadovoljni, zato VARČUJMO pri

KREDITNI BANKI IN HRANILNICI LJUBLJANA

Obiščite Pomurje in Mursko Soboto!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« kategorije

Hotel »DIANA«

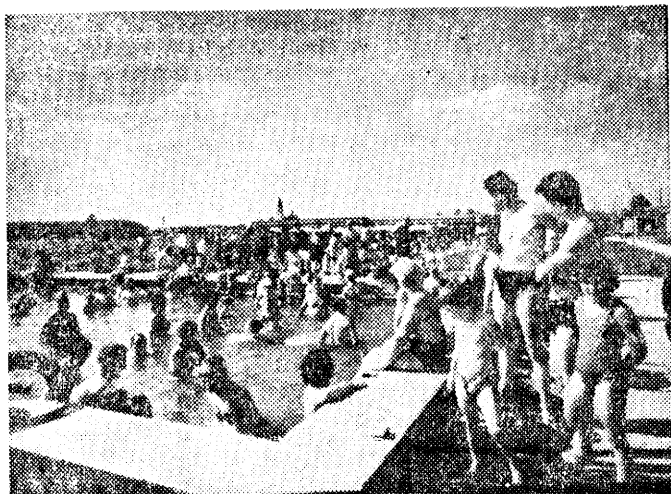
V komfortnih sobah ogrevanje, kopalnice s toplo in mrzlo vodo, WC; lastna kavarna, restavracija, točilnica, slaščičarna z zajtrkovalnico. Lep razgled s terase; lastno parkirišče

Gostinsko podjetje, hotel »CENTRAL«, Murska Sobota, priporoča tudi ostale obrate:

hotel »CENTRAL« v Murski Soboti, Kolodvorsko restavracijo in bife »Štefan Kusmič«

Pridite — nudimo prekmurske in jugoslovanske specialitete; svetovna kuhinja

Članom
ZVVI
ZB
ZROP

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slaščičarno, Gostišče »Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah.

Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Salovcih in Krizevcih. Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobota

OBISK IZ LITVE

Med stotinami sovjetskih državljani, ki so se med zadnjo vojno znašli v nacistični Nemčiji, je bil tudi Bronius Maldonis, po narodnosti Litvanec. Podobno kot mnoge njegove rojake so ga nacisti poslali delat v Nemčijo. Najprej je delal v Dunajskem Novem mestu. Potem ko so tovarno zavezniški bombardirali, so delavce poslali v

Maribor, v sedanjo tovarno vagonov »Boris Kidrič«. Tam so kmalu našli zveze z OF in začeli uhajati v gozdove. Med njimi je bil tudi Bronius.

S Stajerskega so ga poslali na Dolenjsko; dodelili so ga 18. diviziji, nato se je prostovoljno javil v jurišni bataljon. V njem je bil januarja 1945 nekje v okolici Smuke ali Lašč hudo ranjen v glavo. Odpeljali so ga v

bolnišnico, toda spotoma je nekje umrl.

Starši in edini brat Alfonsas 19 let niso o Broniusovi usodi vedeli prav nič. Upali so, da je morda še živ, da je podobno kot mnogi njegovi rojaki ostal nekje na Zahodu in se naselil v Ameriki. Toda nekega dne je Alfonsasu telefoniral Samuilas Borikos, novinar, ki je bil 1966 v Sloveniji in ki piše knjigo o svojih rojakih, nekdanjih slovenskih partizanih. Sporočil jim je, da je Bronius spadal.

Te dni je Alfonsas Maldonis, ki je drugače član zveznega odbora Zveze sovjetskih pisateljev ter znan litvanski pesnik, kot gost zveznega odbora Zveze jugoslovanskih pisateljev obiskal našo državo in seveda tudi Slovenijo, kjer se je boril njegov brat. Nekdanji komisar jurišnega bataljona 18. divizije, zdaj višji inšpektor milice Andrej Šturm ga je popeljal v Žužemberk, Lašče in na Smuko ter mu pokazal, kje se je takrat bojeval jurišni bataljon. Kje je Bronius pokopan, pa mu ni vedel povedati. Preveč je bilo takrat padlih, sam je bil tudi tiste dni v bolnišnici...

Najbrž so Broniusa skupaj z drugimi padlimi po vojni pokopali pri spomeniku v Žužemberku kot neznanega borca. Zato bi bilo primerno vklesati na spomenik njegovo ime.

Vsekakor pa bo Broniusov brat v svoji domovini lahko povedal, kako pri nas spoštujemo spomin padlih borcev.

MP

Preberite tudi to...

Z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških vojnih invalidih je zagotovljena pravica do zdravstvenega varstva vsem uveljavljenim družinske invalidnine.

Obseg zdravstvenega varstva za uveljavljene družinske invalidnine se nekoliko razlikuje od zdravstvenega varstva osebnih invalidov. Uveljavljene družinske invalidnine nimajo pravice do zobno protetičnih sredstev, protez, ortopedskih in drugih pripomočkov in priprav ter zdravljenja v naravnih zdraviliščih, imajo pa pravico do oči. Otroci, uveljavljene družinske invalidnine so izjema, ker imajo pravico tudi do naštetih oblik zdravstvenega varstva, razen do zdravljenja v naravnih zdraviliščih.

Invalidske zdravstvene knjižice bodo torej prejeli tisti uveljavljeni družinske invalidnine, ki niso zavarovani po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju. Tisti uveljavljeni družinske invalidnine, ki so v delovnem razmerju, so upokojeanci ali pa so zavarovani kot družinski člani nosilcev zavarovanja ali pa so pogodbeni zavarovanci, ne bodo dobili invalidske zdravstvene knjižice.

Nekateri uveljavljeni družinske invalidnine, ki doslej niso imeli pravice do zdravstvenega varstva po zakonu o vojaških vojnih invalidih, so bili zavarovani kot kmetije-borci. Ker pa jim je sedaj zdravstveno varstvo zagotovljeno po zakonu o vojaških vojnih invalidih, bodo prenehali biti kmetijski zavarovanci in ne bodo več obremenjeni s prispevki za zdravstveno zavarovanje kmetov. Plačevali bodo le republiški prispevek kot drugi lastniki zemlje. Taki bodo

seveda dobili invalidske zdravstvene knjižice. Če pa živijo na posestvu tudi drugi družinski člani, ki niso uveljavljeni invalidnine, bodo morali kmetije-borci kljub temu plačevati prispevke za kmetičko zavarovanje. V takem primeru ne bi z invalidsko knjižico ničesar pridobili.

Do invalidske zdravstvene knjižice imajo pravico tudi tisti uveljavljeni družinske invalidnine, ki prejemajo redno priznavalnino ali socialno pomoč. Vsem takim so doslej zagotavljale zdravstveno varstvo občinske skupščine.

Pri vsem tem pa ne gre preizeti, da so oproščeni plačevanja prispevkov k zdravstvenim storitvam le osebnimi invalidi, ne pa uveljavljeni družinske invalidnine ali ožji člani osebnih invalidov od I. do VII. skupine, ki uživajo zdravstveno varstvo po zakonu o vojaških vojnih invalidih.

Zgledno sodelovanje

17. februarja je bila občinska skupščina Zveze združenj borcev NOV na jesenščah. Njegov namen ocenjevati uspešno skupščino, saj bodo o tem pisali tovariši, ki so za to pristojni. Omejiti se hočem le na primer, ki me ko tudeleženca skupščine posebno zanima.

Dosedanji odbor Zveze borcev NOV na jesenščah je namreč povabil na to skupščino tudi predsednika Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918-1919 na jesenščah, kar se do sedaj še ni dogodilo, čeprav sta si to najbolj sorodni organizaciji. Bilo je do sedaj vedno neko odmičanje in ni prišlo do ožjih stikov kljub temu, da sta imeli v svojih vrstah člane, ki so se v različnih obdobjih borili za iste cilje, seveda v drugih razmerah in okoliščinah. Nemalo pa je prostovoljcev, ki so bili v času okupacije aktivno vključeni v delu narodno osvobodilne borbe.

Predsednik Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918-1919 tov. Jože Stražičar je v razpravi omenil prizadevanje zadnjega odbora ZVB NOV in še posebno predsednika Franca Konobla-Slovenka, da bi nudili organizaciji prostovoljcev čimveč pomoči, posebno se se da, ko se pripravljajo počastitev 50-letnice bojev za severno mejo. Poudaril je, da je prišlo v zadnjem času do močne povezave. Dalje je omenil, da namerava Zveza prostovoljcev v letošnjem letu pripraviti nekatera predavanja o dogodkih pred 50 leti, organizirati dokumentarno razstavo, postaviti dve spominski obeležji in pripraviti primerno počastitev važne obletnice. Vsa prizadevanja pa bodo uspešna le ob pomoči občinskega odbora Zveze borcev NOV in drugih političnih ter družbenih organizacij.

Srečko Sorli

MED SLOVENSKIMI BRALCI JE ŠE MNOGO TAKIH
KI NISO USPILI DOBITI ROMANA T. SVETINE

UKANA I. in II. del

Zato razpisujemo prednaročilo:

- a) za I. in II. del
knjigi vezani v celo platno,
1472 strani — cena 140.— N-din
- b) samo za I. del
knjiga vezana v celo platno
569 strani — cena 55.— N-din

Zavod bo knjigi ponatisnil le v primeru, če bo dovolj prednaročnikov. Prednaročila sprejemamo do konca aprila 1968, knjigi pa bosta predvidoma izšli do novembra t. l.

NAROČILNICA

Podpisani _____

Kraj, ulica _____

Pošta _____

Naročam roman Ukana

- a) I. in II. del — cena 140.— N-din plačljivo v štirih obrokih po 35.— N-din
- b) samo I. del — cena 55.— N-din plačljivo v dveh obrokih po 27,50 N-din

Informativno naročam tudi UKANA — III. del (izid v letu 1969)

(Neustrezno prečrtaj)

Podpis naročnika _____

Znamka
za 0,20 N-din

ZAVOD BOREC
knjigotroški oddelek

LJUBLJANA
Beethovnova 10/II

Rdeči Rudi in Kiesinger

Studentske demonstracije v Zahodni Nemčiji, zlasti pa v zahodnem delu Berlina, so zadnje čase tako močne, da je oblast na najvišji ravni sklenila, da tega ne trpi več. Zahodnonemški bundestag je pred kratkim sklenil, da zaustavi »razbrzdanost« levičarskih študentov, ki so včlanjeni v SDS (socialistično študentsko zvezo) in ki jih vodi Rudi Dutschke ali zdaj imenovani Rdeči Rudi.

O tem, da so dandanes resnična opozicija v Zahodni Nemčiji, deželi gospodarskega čudeža in blaginje, samo študenti — in nekako tudi neonacisti — smo že pisali. Članki o Rdečem Rudiju se že lep čas pojavljajo v svetovnem tisku in zanimivo je, da Rdeči Rudi zahteva plačilo za intervjuje: »Veliko je meščanskih časopisov, tudi 'Spiegel' je med njimi, ki za pogovore z umazanimi nacističnimi generali plačajo tudi tri tisoč mark. Ne vem, zakaj tudi mi ne bi zahtevali nečesa podobnega.«

Zahodnonemški študenti, ki čedalje bolj prehajajo pod vpliv SDS, zahtevajo predvsem konec potrošne družbe; skušajo ustvariti človeško alternativo za kapitalistično ponorelost; hočejo se zmerom vesti drugače, kot pričakuje potrošna družba; nečesto kupujejo državne cigarete, ker s tem podpirajo oborožitev, marveč kupujejo cigarete na črni borzi; hočejo zmešati promet v mestih in v množicah hodijo brez ceste, kadar je na semaforu rdeča luč; sami sebe tožijo zaradi kršitev kazenskega zakonika ter s tem dokazujejo, kako neumna je birokracija, ker s takšnimi procesi, na katerih je isti človek toženec in obtoženeц, v bistvu ničesar ne doseže (študentje nameravajo s tem ohromiti sodnijski aparat). Predvsem pa člani SDS in njihovi pristaši demonstrirajo proti vojni v Vietnamu, proti oborožitvi, proti atomski bombi. Februarja letos je bilo nekaj hudih demonstracij v več zahodnonemških mestih. V Frankfurtu na primer so študentje potegnili policijo: zbrali so se pred konzulatom ZDA in pritegnili pozornost policije. Medtem je druga skupina napadla bližnji »American-haus«, snela (ali sežgala) ameriško zastavo ter razobesila zastavo južnovietnamske fronte narodne osvoboditve.

Glasiło SDS se imenuje »Die Kommune« (Komuna) in je zelo brano. Nedavno je objavilo tudi poročilo s sodnega procesa

proti Rainerju Longhansu in Fritzju Teufli, ki sta bila obtožena »nagovarjanja k nevarnemu požigu človeške osebe«.

Sliši se nenavadno. Spominjamo se še velikega požara v bruseljski veleblagovnici »Innovation«, ki je lani zahteval nekaj sto žrtev. Ob tem dogodku je »Die Kommune« objavila odprto pismo: »Ne vemo, kdo so bruseljski požigalci. Ne vemo, ali gre za namerni požig ali požar iz naključja. Toda če gre za namerni požig, izjavljamo, da nam ne bi bilo zoprno, če bi bili požigalci mi. Isto hočemo tudi v Berlinu. Za nas Bruselj postaja Hanoi. Koliko solz ste pretočili za ubogo vietnamsko ljudstvo, ko prebirate časopise? Zakaj nihče ne pokliče pred sodišče ameriških morilcev vietnamskega ljudstva? Kdaj bo podobno gorelo tudi pri nas v Berlinu? Kdaj bo pogorela vojašnica? Kdaj bo pogorela tribuna na stadionu? Zakaj naj bi bili ogorčeni? Saj niste prav nič ogorčeni, kadar berete, da ameriške čete prekorajčujejo demarkacijsko črto in bombardirajo središče Hanoja! Niste ogorčeni, če so marinci v Indokini in če Američani letajo nad kitajskim zračnim prostorom? Zažgite, zažgite evropske vletrgovine! Zažgite jih!«

Oblast je vznemirjena. SDS zahteva razlastitev Springerjeve skupine (40 odstotkov zahodnonemškega in 70 odstotkov zahodnonemškega tiska je v rokah te skupine, bojkotirajo predavanja, nagajajo profesorjem s demonstracijami. Ko je neki profesor moral hoditi po študentih, da je prišel iz predavalnice, je jezno zavpil: »Vsi zaslužite koncentracijsko taborišče!« Kancelar Kiesinger pa pripravlja »resne ukrepe«. Svetujejo mu španski zglede: profesorji naj bi imeli policijsko zaščito ali... Ali pa naj bi »banditom« kar prepovedali študirati na univerzah.

Knjige in lisice

Druga dežela v Evropi, ki spoznava študentsko krizo in študentsko opozicijo, je Italija. Studentske demonstracije trajajo že nekaj mesecev, zadnje čase pa so na nekaj italijanskih univerzah prekinili predavanja, vmešala se je policija in z grobo silo skušala narediti red. Vendar se ji to ni posrečilo.

Demonstracije študentov, ki so naperjene zoper počasno in prepočasno uvajanje reforme na univerzi — in tudi na višjih šolah — so se v večjem obsegu začele konec lanskega decembra v Torinu. Posredovala je policija. Potem so se demonstracije razširile: Rim, Milano, Trento, Pisa, Firenze, Neapelj. Študentje so ponekod »zasedli« univerze, oblast pa je naredila največjo napako. Poslala je policaje in karabinjerje, ovaduhe, skušala podtakniti študentom dejanja, ki jih niso storili (nekemu študentu so policijski agenti dali kamen v roko, potem pa mu rekli, češ zdaj te pa imamo, ne boš se kar tako izmuznil).

Italijanski študentje in za njimi višješolci zahtevajo korenite spremembe v študiju, v načinu upravljanja na univerzah, v učnem sistemu. Trdijo, da so načrti pomanjkljivi: na višjih šolah pri zgodovini profesorji obstanejo pri dogodkih pred tridesetimi leti, pouk zemljepisja se omeji na opisno, ne pa na politično geografijo itd. Tako študentje kot srednješolci poudarjajo, da je namen profesorjev vzgojiti mladino v ljudi, ki bodo natanko ustrezali zahtevam sedanje italijanske družbe, sedanje družbeno-politične ureditve.

Veliko poznavalcev (iz obeh taborov) je prepričanih, da vsega tega ne bi bilo, ko bi se vladi mudilo uvesti reformo. Če bi bilo to storjeno že pred dvema letoma, potem danes gotovo ne bi bilo neredov in demonstracij. Na univerzah so molčali in mirovali, čeprav so profesorji zmerom zatrjevali, da so za reformo. Toda njihovo resnično prepričanje je drugačno. Ko so v akademskem senatu univerze v Firencah, ki ima 130 članov, govorili o tem, ali je treba ukiniti poučevanje s katedra, je bilo za le pet, proti pa 125 profesorjev. Tako oblast kot vodstva univerz zavračajo vsak resnični dialog s študenti, se zatekajo k represalijam, se nečesto zmeniti za socialno neenakost na univerzi: profesorjem ni prav nič mar, da na italijanskih univerzah diplomira samo 8,1 odstotka otrok iz delavskih družin in 91,9 odstotka otrok iz bogatejših družin.

Študentje, med katerimi so najodločnejši in najbolj organizirani levičarji, pa naj bodo socialisti, marksisti, maoisti ali komunisti (imenujejo se pač po svoje, ne glede na politične stranke v deželi), zatrjujejo: »Resnična in prava univerzitetna reforma je samo tista, ki bo odpravila sedanjo zgradbo oblasti, ki bo odpravila vse oblike prevladovanja in bo zgradila univerzo, temelječo na enakopravnosti in diskusiji med profesorji in študenti.«

Univerza je zdaj postala najbolj revolucionarni del italijanske družbe, prelom med študenti in oblastjo skoraj ne bi mogel biti večji. Študentje hočejo pokazati, da je njihovo gibanje že tako močno, da ga lahko resnično zatre le silen policijski pritisk, ki pa bi seveda tudi popolnoma omrtvilil vse delovanje na univerzi. »Perspektiva študentskega boja je čedalje odločnejši boj za doseg ciljev, se pravi politično ustvariti na univerzi maso, ki bo lahko vodila boj tudi zunaj univerze, se pravi na ravni družbeno-gospodarskih struktur sistema.«

Dialoga med študenti in »nasprotniki« (akademskimi avtoritetami in vlado) ni, ker »nasprotnikom« ni do tega. Zato pomiritev tudi ni. Tudi tistih nekaj univerzitetnih profesorjev, ki so bili sprva na strani študentov, se je umaknilo: »To ni več univerzitetno gibanje, marveč gre za revolucionarno gibanje, ki pa je stvar politikov.«

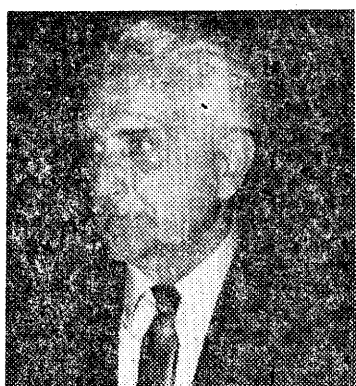
Toda politiki menijo, da se bodo študentje umirili, ker jih bo v to prisilila nepolitična množica tistih, ki jim je več do kariere kot do revolucije. Toda univerzitetna kriza v Italiji je predvsem pokazala na napake, nasprotja in krivice študentskega sistema.

STANE IVANC

Kajuhovi nagrajenci

Zavod »Borec« je tudi letos ob obletnici smrti partizanskega pesnika Karla Destovnika-Kajuha podelil »Kajuhove nagrade«. Ziri, ki ji je predsedoval Milan Apih (člani pa so bili: Zdravko Klanjšek, Ivan Križnar, Ciril Zlobec, Vladimir Kavčič in inženir arhitekt Uroš Vagaja), je izmed 14 na natečaj prispelih prispevkov — sedem povesti ali romanov, šest

DR. PROF. METOD MIKUZ

MARCEL ZORAGA

spominskih zapisov in eno zgodovinsko dokumentarno delo — prisodila nagrade trem literarnomemoarskim in znanstvenim delom, eno pa za knjižno opremo. Prve nagrade ni podelila, pač pa je podelila tri druge nagrade za literaturo in eno prvo nagrado za opremo knjig. Prav tako ni podelila nagrade za leposlovno delo.

Letošnje »Kajuhove nagrade« so prejeli:

PROF. DR. METOD MIKUZ je dobil visoko priznanje za znanstveno delo »Slovenska gospodarska partizanska dejavnost v luči partizanskih dokumentov«, ki je obenem tudi prva tovrstna študija na Slovenskem. S tem delom je avtor obdelal pomembni problem naše NOB: preskrbo vojske in prebivalstva.

MARCEL ZORAGA je prejel Kajuhovo nagrado za avtobiografsko delo »Most«, v katerem se spominja svoje revolucionarne dejavnosti od svoje mladosti do udeleževanja v socialno-demokratski stranki in uveljavitve predvojne KP. Njegove spomine je literarno obdelala MILKA KOVIČ, ki je za to prejela diplomu.

»Ne vdaj se, fant!« je naslov avtobiografskega dela, za katero je Kajuhovo nagrado prejel FRANCE KRIZNAR. Delo je pretresljiva pripoved mladega človeka, ki je okusil strahote begunjskih zaporov in nato še nemškega koncentracijskega taborišča. Pripoveduje tudi o prvih zlatih partizanske dejavnosti na Gorenjskem.

Prvo nagrado za opremo knjig je prejel akademski slikar MILIVOJ DOMINKO za opremo knjig v založbi zavoda »Borec«: »Bitka za Dien Bien Fu«, »Sorge« in »Sutjeska«.

MILKA KOVIČ

FRANCE KRIZNAR

MILIVOJ DOMINKO

BITKA V ARDENIH

Pred kratkim smo v Ljubljani gledali film s tem naslovom, ki je sam po sebi dovolj pove. Njegovi ustvarjalci so si prizadevali pokazati, kakšna naj bi bila bitka ob koncu zadnje svetovne vojne v pogorju, ki se imenuje Ardeni, ko so nacisti vrgli v boj zadnje rezerve, da bi za nekaj mesecev odložili svoj poraz, medtem pa zgradili novo letalstvo in pridobili svojo atomsko bombo. Toda nacistični napad v Ardenih je podobno kot tisti pri Blatnem jezeru, ki naj bi bil zavrl prodiranje sovjetskih čet proti Avstriji in severni Italiji, kar kmalu doživel nestaven konec. Nacistična vojska ni imela več dovolj moralne moči, še manj pa orožja in opreme, da bi bistveno spremenila potek vojne.

Toda kako so v filmu uspešni prikazati ves splet človeških usod in zgodovinskih dogodkov, ki predstavljajo za tiste čase veliko vojaško operacijo?

Brez dvoma so ustvarjalci filma vrgli v boj bogate rezerve dolarjev in vrsto izbranih igralcev, da bi iz scenarija napravili velik in dolg film.

Opis filma bi bil zelo dolg, če bi hoteli navedeti vse zaplete in razplete dogodkov ter značje glavnih junakov in ugotovljati, kaj je bilo res, kaj pa ne. Toda dve glavni osebi zaslužita omembo: nacistični polkovnik, komandant tankovske

brigade in ameriški obveščevalni oficir, tudi polkovnik. Nacist je predren, poln poleta, čeprav že dvomi v smisel tega, kar počne. Američan pa gleda stvarnost v oči in zaradi tega pride v spor s svojo okolico, ki njemu zmagi misli, da je vojna že dobljena. Zato se za njegovo opozorila ne zmeni. Posledice so hude, brezskrbnost generalov in njihova nebudnost plača s svojim življenjem na tisoče zavezniških vojakov.

Drugače pa je vojna v filmu prikazana tako, kot je, brez vsakega olepševanja in ljudomilega zaizknanja oči pred njenimi grozotami. Zdi se, da tak način prikazovanja vojne nekaterim ljudem pri nas ni všeč, vsaj po nekaterih kritikah v časopisih sodeč.

Brez lepo zvenceh besed in dolgovnega razpravljanja pa je film tak, kot je, obtožba vojne in odkrito pričevanje o njeni nesmiselnosti. Prav zato pa ga tudi ne more vsakdo razumeti v tem pomenu, saj v njem govorijo dejanja, ne pa besede.

Morda je vzrok nezadovoljstvu dela kritike s tem filmom tudi to, da smo zaradi velikih izkušenj pri ustvarjanju filmov posebno v deželi z dolgoletno filmsko tradicijo navajeni gledati mnoga dobra dela? Zato smo postali preveč izbirci in v spopoved skušamo za vsako ceno najti kaj slabega. Tako tudi v »Bitki v Ardenih«, ki se kljub vsemu odvíja pred polnimi dvoranami gledalcev...

Mile Pavlin

Skupni spomenik NOB Gorenjske

Predstavniki združenj borcev gorenjskih občin so se na zadnjem posvetu dogovorili za konkretno akcijo za postavitev spomenika v Dražgošah. Dražgoše so bile in ostale kot svetel spomin naše pretekle revolucije in žrtev. Zato je že več let živa misel, da bi tam postavili do stopen spomenik. Toda konkretna akcija doslej še ni bilo. Na omenjenem sestanku je bilo dogovorjeno, da bodo organizacije ZB predložile svojim občinskimi skupščinam predlog odloka, s katerim naj bi to akcijo sprejeli širši družbeni organi, določili odbor, naročili izdelavo ustreznih skic in načrtov za ta spomenik, ki naj bi bil gotov

vsaj za 30. obletnico tega zgodovinskega boja, to je do 9. januarja 1972. leta.

Najtežje, kot predvidevajo, je zagotoviti sredstva. Po nekaterih predlogih naj bi po delovnih organizacijah izvedli akcijo, ob kateri naj bi vsak zaposlen prispeval po en delovni dan. Ob ustrezni agitaciji borbevskih in drugih organizacij menijo, da bi to uspelo. Pri občinski skupščini Radovljica pa imajo že sedaj rezerviranih 10.000 N-din za gradnjo tega spomenika, prav toliko tudi v Škofji Loki. Ta spomenik naj bi po gradnji in simboliki predstavljal veličino takratnega upora. Prav zato tudi menijo, da bi v pripravi za ta skupni spomenik sodelovali tudi občini Ljubljana-Siška in Logatec ter republiški odbor ZZB.

K. M.

IMELI SMO LJUDI...

PAVČKOVA MAMA

PAVČKOVA MAMA

hvalečnosti ženi, ki je bila tesno povezana z usodo partizanskih bolnišnic na zahodnem Pohorju.

Ko so v jeseni 1941 razirjali prvi aktivisti načela Osvobodilne fronte, so brez pomislekov stopili tudi v Poplajev dom, ki je bil od tedaj dalje odprt vsem partizanom na Pohorju. Tam, kjer niso Nemci niti slutili povezave z narodnoosvobodilnim gibanjem, so se že dobro razumeli na potrebo partizanskega bojevanja. V jeseni 1942 je Poplajeva mama sprejela borec 1. pohorskega bataljona. Prišli so tudi Sarh, pozneje še komandant Grogar in France Rozman-Stane, ko je ta po zahodnem Pohorju poizvedoval za orožjem in strelivom. Nikdar ni prenehala kazati srebrnika, ki sta ji ga tedaj poklonila v znak hvalečnosti Grogar in Stane. Tudi v letu 1943 je bila povezana z borec novih pohorskih enot in dozorovala za ranjene partizane, ki je ni slutiti, pač pa uresničila. Takoj po prihodu 14. divizije je določil štab 4. operativne cone, naj začno graditi na jugozahodnih pobočjih Male Kope partizanske bolnišnice. Ekipa partizanske sanitete so šle na delo in tako je nastalo v strminah Male Kope šest bolnišnic, ki jih poznamo pod imeni Kozjak, Primož, Krm, Trška Gora, Dovič in Svoboda. Od 1. maja 1944 dalje je partizanski zdravnik dr. Ivo Kopač-Pavček operiral in zdravil nad tristo ranjenih borcev. Kljub temu, da je že tedaj vodila sredi teh gozdov široka prehodna cesta in so hodile po njej nemške kolone, niso Nemci nikdar zvedeli za humana dejanja domačega ljudstva, ki je skrbelo ves čas za ranjene partizane, pa tudi za celotno zdravniško osebje. Najbližja domačija pod partizanskimi bolnišnicami je bila hiša Ivane Strmčnik, Poplajove mame, ki je na stečaj odprla svoj dom, da je ta postal ne samo javka do partizanskih bolnišnic, temveč tudi drugi dom partizanskega zdravnika in kirurga dr. Pavčka in da je od tedaj dalje oskrba bolnišnic nemoteno potekala v povezavi z ženskimi in mladinskimi organizacijami celotne Mislinjske doline. V zahvalo za vse dobrote, izkazane ranjenim in nemočnim borcev, je začel partizanski zdravnik, pa tudi vsi ranjeni klicati Ivano Strmčnik za svojo mamo, dobila je pridevek »Pavčkova mama« in pod tem imenom jo je poznalo vse naše ljudstvo daleč preko Stajerske.

Ob žalostnem slovesu od Pavčkove mame smo imeli občutek, da še živi in da ne more izginiti spomin na dni revolucije. Ona bo za vedno ostala del partizanskih bolnišnic, ki so jih pomagali graditi in vzdrževati mnogi domačini. Legna, Gračiča, Smartna, Golavebuke in Brd.

B. Z.

ALOJZ SMOLEJ

ALOJZ SMOLEJ

Prav takrat, ko se je pojavljalo od nas leto 1967, se je tiho in brez slovesa poslovil tudi naš Alojz Smolej, borec Noranjskega odreda, z vojničarji in poštenjak. Ze v mladosti je moral okusiti položaj delavca in vajenca. Zato ni pomisljal in že pred prvimi odseki je bil ključni delovni, ko je domovina gorela v ognju in boju za pravico delavca. Iz vojske se je vrnil kot invalid. Takoj se je lotil dela ter pomagal ustanavljati Invalidsko podjetje v Sentvidu pri Stični. Pozneje se je osamosvojil in postal gostilničar v Sentvidu.

Da je bil poznan in priljubljen, je pričala ogromna množica njegovih prijateljev in bojnih tovarišev, ki so prihajali od blizu in daleč na njegov pogreb, v imenu in drugimi organizacijami se je od nje razlil odprtem grobu poslovil tovariš Krištof in s skromnimi besedami je enkrat prehodil življenjsko pot pokojnika, ki bo ostal vsem v trajnem spominu.

PEPCA HORVAT

PEPCA HORVAT

Pepce Horvato ni več med nami. Omahnila je v preveč grob. Z v rani mladosti je začela vso trdoto življenja. Rojena v številni delavski družini, si je morala že otrok služiti svoj vsakdanji kruh. In ko so fašistični okupatorji zasedli našo deželo, se je kot delavka, čeprav mati treh otrok, že leta 1941 priključila organiziranemu silam osvobodilnega boja v Mostah v Ljubljani.

Bila je ena tistih vezl med aktivisti in borci znotraj osvobodilnega gibanja Ljubljane, do »pornikov in preganjanih družin. Zbirala je sredstva za pomoč internirancem, sodelovala je pri raznih akcijah OF, prenočevala ilegalce, a izgubila je tudi meča, ki je s mnogimi drugimi sodelavci na koncu mučeniške poti v Dachau omagal in zgorel v krematoriju.

Po osvoboditvi je vso svojo aktivnost in svojo delovno vneto prenesla na delo v družbeno-političnih organizacijah. A sedaj je njen korak zastal, izgnila je njega vedrina in ponehala njena delavnost.

Zelo številna je bila udeležba, ko smo se ob svečem grobu poslavljali od pokojne Pepce Horvato, a njena osebnost in značaj delavke-borke nam bo ostal kot trajen vzgled v spominu.

Partizanska ljudska pesem

OPOMBA: Pesmi, ki ju danes objavljamo, sta nastali na Dolenjskem v letu 1944, ko je bil avtor v XII. SNOUB. Tako je pesem »Sneži« zapisal 21. 2. 1944, ko je XII. brigada prišla v Laze ob Krki. Objavljeni sta bili, kot tudi druge iz njegove partizanske zbirke, v brigadni listih »Svobodi nasproti« in »Mladina XII«. Avtor je bil v tem času urednik omenjenih listov

LOJZE SONC:

SNEŽI

Sneži,
Veter leden
viharja se spušča
prek golih gozdov,
kamnitih sten
v dolino.
Mraz
v plesu snežink
zaganja se v obraz.
Suha krajina,
dolenjski kras!
V tihi mraku
vase se skriva
revna dolenjska vas.

MATERI

Nežno in pristržno
si nasmehnila se,
si pobožala me
s toplo materinsko roko.

Napojila si me
z novim upom,
osvetlila črne misli
v temni noči.

Vem, zdaj naju loči
neusmiljena usoda,
vendar srečala se bova,
ko sišla bo svoboda.

Kaj žele in zahtevajo goriški rezervni oficirji in podoficirji

Pred kratkim so v Novi Gorici anketirali 74 rezervnih oficirjev in 113 rezervnih podoficirjev. Z anketo, ki je bila anonimna, so želeli ugotoviti, kakšna je splošna informiranost, kako izboljšati metode strokovnega pouka in kako povečati zanimanje za organizacijo med tistimi člani, ki doslej niso bili dovolj prizadevni. Rezultati ankete so zanimivi in poučni

Najpomembnejši delež v strokovnem izpopolnjevanju članstva ima strokovno časopisje, predvsem pa »TV 15« in »Vojaški informator«. Prvega redno prebira 74 odstotkov, drugega pa 60 odstotkov članstva. Po odgovorih na vprašanje »Koliko ur tedensko porabite povprečno za preučevanje vojaške literature?« sklepamo, da kakih 20 odstotkov rezervnih starešin sploh ne prebira te literature, medtem ko 41 odstotkov posveča vojaškemu študiju manj kot uro tedensko, 32 odstotkov od ene do dve uri, 8 odstotkov rezervnih starešin pa več kot dve uri tedensko. Bržkone nismo daleč od resnice, če trdimo, da znaša povpreček uro

tedensko ali kakih 50 ur letno. To pa vsekakor ni malo!

Pa tudi splošna informiranost rezervnih oficirjev in podoficirjev ni slaba, saj jih 63 odstotkov prebira časnik, drugi pa tednike, razen 3 odstotkov rezervnih starešin, ki jih časopisje sploh ne briga. Enak odstotek rezervnih oficirjev in podoficirjev nima ne radija ne televizije. Izmed drugih jih tri četrtine spremlja televizijske in radijske oddaje, slaba četrtina pa le radijske oddaje.

Pač pa se rezervni oficirji in podoficirji pritožujejo, da niso dovolj seznanjeni z občinskimi zadevami. Na to vprašanje je namreč odgovorilo pritrdilno le 31 odstotkov anketirancev.

Kar zadeva način izvajanja strokovnega programa, se je velika večina anketiranih oseb (58 odstotkov) izrekla za predavanja, ki jih spremljajo ustrezni filmi. Druge oblike dela imajo manj pristašev: predavanja po rodovih vojske 11 odstotkov, predavanja filmov brez predavanja 11 odstotkov, predavanja brez filmov 9 odstotkov, samostojno učenje 8 odstotkov itd.

Zanimivo je tudi mnenje članstva o novi tematiki, ki jo je letos objavljala »Vojaški informator«, o ocenjevanju in zavarovanju teritorij. Ogromna večina (77 odstotkov) sodi, da je pestrejša in privlačnejša od gradiva iz prejšnjih let, vendar 11 odstotkov anketirancev meni,

da je nova snov sicer zanimiva, vendar nezadostno pregledna. Dvanajst odstotkov anketirancev pa je priznalo, da novega načina obravnavanja snovi ne pozna.

Za taktično-orientacijske pogoje se navdušuje 61 odstotkov anketiranih rezervnih oficirjev in podoficirjev, 11 odstotkov izmed njih jih ima za nekoristne, drugi pa imajo manjše pripombe, ali pa se jih ne udeležujejo. Je testiranje uspešna metoda za preverjanje strokovne usposobljenosti članstva? Samo 21 odstotkov anketirancev je to zanikalo, vsi drugi pa so na to vprašanje odgovorili pritrdilno.

Kakšni na naj bodo taktično tehnični zbori? Večina (57 odstotkov) je menila, da je treba na teh zborih pokazati tudi delovanje orožja. Drugi (22 odstotkov) pa so spet bili mnenja, naj bi zbori vsebovali le ogled novejšega orožja.

Na vprašanje, kako bi bilo treba pripravljati prebivalstvo na obrambo, se je večina (62 odstotkov) odločila za predavanja po vaseh. Manj (38 odstotkov) pa jih je bilo za predavanja po delovnih kolektivih in šolah, ker s tem načinom ni moč zajeti vsega prebivalstva.

Nekoliko presenetljiv je odgovor na vprašanje, če bi bilo treba preganjati tiste člane, ki ne kažejo zadostne prizadevnosti, ali jih pustiti nekažnovane. Polovica anketirancev se je izrekla za kazenske ukrepe (51 odstotkov), drugi pa so bili proti njim. Morda je na tak izid glasovanja vplivalo dejstvo, da je bila udeležba na raznih akcijah v goriški občini že doslej večja kot na marsikje drugod?

Kakšnih oblik družabnega življenja si članstvo želi? Največ jih je bilo za izlete (47 odstotkov), nekoliko manj pa za strelska tekmovanja (42 odstotkov) in tovariške večere (31 odstotkov).

Podatki, ki jih je občinski odbor zbral s to anketo, so nedvomno zanimivi. Anketa na bo koristna šele potem, ko bo odbor zbrane podatke dobro preučil in pri nadaljnjem delu upošteval mnenje in želje članstva.

Usposabljanje rezervnih oficirjev v občini Črnomelj

Te dni potekajo v 6 črnomaljskih ZROP predavanja po letošnjem programu za strokovno usposabljanje rezervnih oficirjev in podoficirjev. Tovariš Jože Sotlič nam piše:

Sprejeti program republiške komisije je naša komisija za rezervne oficirje in podoficirje nekoliko dopolnila. Dodala je še dve temi: »Organizacija in formiranje teritorialnih partizanskih in diverzantskih enot« ter »Topografija«. V ZROP, kjer je bila lani nezadovoljiva udeležba pri obdelavi »Ocenjevanja teritorij«, je bila ta tema ponovljena oziroma povezana z »Zavarovanjem teritorij«. Tako so bili rezervni oficirji in podoficirji seznanjeni z vojaškim pomenom svojega območja in nalogami, ki jih čakajo v prvih dneh morebitne vojne.

Predavanja po krajevnih organizacijah so se začela v drugi polovici januarja in so v Črnomlju, Dragatušu in Vinici že končana, razen iz tistega dela »Zavarovanja teritorij«, ki ga je treba opraviti na terenu z reševanjem taktične naloge.

Predavanja potekajo tako, da se jih rezervne starešine lahko udeležujejo v svojem prostem času. Tako so predavanja v Adlešičih, Vinici, Semiču ob nedeljah dopoldne. V Starem trgu ob Kolpi bodo imeli predavanja tri dni zaporedoma. V Črnomlju, kjer je organizacija ZROP številčno najmočnejša, saj šteje 50 odst. vsega članstva, so predavanja o isti temi trikrat: ob nedeljah dopoldne ter dvakrat tedensko v popoldanskem času.

Skupna udeležba mlajših re-

zervnih oficirjev in podoficirjev, ki so bili pozvani s pozivi upravnega organa za narodno obrambo, je zadovoljiva, saj znaša povprečno v vseh organizacijah v občini na dosedanjih predavanjih 95,5 odst. Najboljša udeležba 98,3 odst. je bila v organizaciji Dragatuš in najslabša v organizaciji Semič 89,9 odstotka.

Udeležba na dosedanjih predavanjih in pa predhodna opravila posameznih članov za njihovo usposabljanje izostane, bodisi zaradi službene zadržanosti ali boleznih je dokaz, da pretežno večina rezervnih oficirjev in podoficirjev pravilno gleda na svoje dolžnosti, ki jih imamo na področju obrambnih priprav. Za tiste rezervne starešine, ki nimajo želje po vojaško-strokovnem izpopolnjevanju in smatrajo, da nimajo nobenih dolžnosti na področju obrambnih priprav, bo končno besedo izrekel sodnik za prekrške.

Predavanja vodita višja rezervna oficirja JLA Franc Pičulin in Stevo Vidović, ki imata na tem področju precejšnje izkušnje. Pomoč pri predavanjih pa nam nudi poveljstvo garnizije v Črnomlju, saj nam daje na razpolago kinopretnarja, filme, karte in druge pripomočke.

J. S.

ZROP v občini Ljubljana-Center

Pretekli torek je bila skupna seja vseh predsednikov in tajnikov ter predsednikov komisij za strokovno vzgojo in personalnih zadev ZROP v občini Ljubljana-Center. Obravnavali so udeležbo članov ZROP na predavanjih za rezervni starešinski kader v občini. Že v začetku moramo omeniti, da je bila udeležba mnogo večja kot prejšnja leta. V občini Ljubljana-Center so bila štiri predavanja o temi »Zavarovanje območja«, ki jo je jasno obrazložil rezervni polkovnik JLA Franjo Kranjc. Tisti, ki so poslušali predavanje v domu JLA v Ljubljani, so slišali marsikaj zanimivega in poučnega, predvsem v zvezi z zavarovanjem napadenega območja. Marsikateri rezervni starešina se bo lažje znašel v primeru vojne nevarnosti. Razveseljivo je, da

so se predavanjem udeležili tudi mlajši starešine.

Na sestanku so obravnavali tudi predlog za napredovanje v višji čin rezervnega oficirskega kadra in predlog za odlikovanja ter sklepe o častnih razsodiščih. Pogovarjali pa so se tudi o strokovni literaturi, zlasti o Vojaškem informatorju, ki naj ga v bodoče naroče odbori ZROP in ga uporabljajo pri strokovnem delu.

Ugotovitev, da se je stanje v zvezi z obrambno sposobnostjo članov ZROP izboljšalo, potrjuje tudi dejstvo, da so bila letošnja predavanja našega članstva mnogo bolj obiskana kot prejšnja leta. Omenimo naj še, da je občinska komisija ZROP Ljubljana-Center poslala dopis vsem svojim članom in jih seznanila s temami, ki so predvidene za študij v tej sezoni.

A. Ž.

SAP

LJUBLJANA

TURISTIČNI BIRO VAS VABI:

BOLOGNA — 3-dnevni strokovni izlet na Razstavo moderne obutve in Salon kožne industrije. Odhod 9. 3. 1968. Rok prijav 20. 2. 1968.

VERONA — 3-dnevni izlet združen z ogledom Kmetijskega sejma. Odhod 11. 3. 1968.

VICENZA — 3-dnevni izlet združen z Mednarodno razstavo keramike. Odhod 8. 3. 1968. Rok prijav 27. 2. 1968.

MÜNCHEN — 4-dnevno potovanje na ogled 20. obrtniškega sejma. Odhod 14. 3. 1968.

ZÜRICH — 6-dnevna strokovna ekskurzija na ogled Mednarodne razstave ogrevalnih in klimatskih naprav »HILSA«. Odhod 21. 3. 1968. Rok prijav 20. 2. 1968.

ZÜRICH — 6-dnevna strokovna ekskurzija na Mednarodno razstavo opreme bolnic. Odhod 21. 3. 1968.

TORINO — 5-dnevno strokovno potovanje na ogled 5. mednarodnega salona opreme sodobnega stanovanja. Odhod 30. 3. 1968. Rok prijav 5. 3. 1968.

BERLIN — 10-dnevna strokovna ekskurzija združena z ogledom Farmaceutске in medicinsko-tehnične razstave. Odhod 13. 5. 1968. Rok prijav 1. 4. 1968.

ZSSR — 15-dnevno potovanje z ogledom MOSKVE, LENINGRADA in KIJEVA. Odhod 1. skupine 6. 6. 1968. Odhod II. skupine 20. 6. 1968. Rok prijav 10. 4. 1968.

ŠPANJA — 21-dnevno potovanje na 53. svetovni kongres esperantistov v Madridu. Odhod 28. 7. 1968. Rok prijav 15. 5. 1968.

PRAVNA POSVETOVALNICA

V zvezi s članki po časopisih se je že več naših bralcev, upokoencev, obrnilo na nas z vprašanjem, ali bodo tudi oni dobili povečanje pokojnin v letu 1968, koliko bo to povečanje znašalo itd. Nekateri bi tudi radi sami prebrali ustrezno zakonito določilo, da bi bili o povečanju pokojnin, ki je za mnoge življenjskega pomena, čimbolj točno seznanjeni. Naj zato vsem tem na njihova vprašanja ustrezno s pojasnilom, ki utegne zanimati vse upokoence.

Člen 102 temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju daje skupščini republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev pravico najkasneje vsakih pet let obravnavati raven vseh pokojnin. To pa zato, da se ugotovi razlika med pokojninami tistih upokoencev, ki so uveljavljali pokojnino v prejšnjih letih, in tistimi pokojninami, ki so bile odmerjene v zadnjem času. Republiške skupščine odločajo o tem, ali je potrebna uskladitev pokojnin v pozitivnem primeru določa pogoje in merila zanj.

Zato je tudi skupščina re-

publiške skupnosti socialnega zavarovanja SRS sprejela dne 22. 12. 1967 sklep o uskladitvi pokojnin v smislu cit. člena zakona o pok. zavarovanju. Skladno s tem sklepom se uskladijo starostne, družinske in invalidske pokojnine, priznane po splošnih predpisih do 31. decembra 1964 in prevedene s 1. I. 1965, na povprečno raven pokojnin, priznanih na

Povečanje pokojnin

podlagi osebnega dohodka v letu 1964.

V smislu tega sklepa se povečajo starostne, družinske in invalidske pokojnine, uveljavljene do 31. decembra 1964 in odmerjene po kategoriji delovnega mesta, za 14 %. Starostne in družinske pokojnine, uveljavljene v obdobju od 1. januarja 1958 do 31. decembra 1960, oz. invalidske pokojnine od 1. januarja 1959 do 31. decembra 1960, in odmerjene po osebnem dohodku, se povečajo za 5 %. Starostne, invalidske in družinske pokojnine, uveljavljene v obdobju od 1. ja-

nuarja 1961 do 31. decembra 1963 in odmerjene po osebnem dohodku, se povečajo za 3 %. Po tem sklepu se povečajo zneski pokojnin, ki gredo upokoencem na dan 31. decembra 1967 in ki se izplačujejo v breme sklada invalidskega in pokojninskega zavarovanja.

Starostnim in družinskim upokoencem, ki so uveljavili pravico do pokojnine v obdobju od 1. januarja 1958 do 31. decembra 1964, oziroma invalidskim upokoencem od 1. januarja 1959 do 31. decembra 1964, katerim je bila odmerjena pokojnina po osebnem dohodku, se v skladu z določili tretjega odstavka čl. 216 v zvezi s čl. 224 pokojninskega zakona odmeri pokojnina po kategoriji delovnega mesta in uskladijo po tem sklepu, če je to zanje ugodnejše. (Člen III. sklepa.)

Upokoencem, ki so prejeli prvi varstveni dodatek na pokojnino, se bo ob uskladitvi ta dodatek preračunal ob upoštevanju mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov. To pomeni, da jim bo s povečanjem pokojnin odpadel ves ali pa del varstvenega dodatka. Zato je za mnoge nevarnost,

da se jim kljub povečanju pokojnin ta dejansko ne bo dosti povečala, ali pa sploh nič, ker bo varstveni dodatek v celoti ali pa deloma odpadel.

Pokojnine borcev NOV se povečajo, kot je zgoraj obrazloženo. Če je bil k pokojnini odmerjen republiški dodatek za borce, se ta dodatek na novo odmeri, vendar se pri tem ne poveča znesek, od katerega je bil borcem odmerjen dodatek za borce. Borcem, katerih pokojnine bodo ob uskladitvi dosegle ali presegle znesek, od katerega je bil odmerjen zvezni oziroma republiški dodatek za borce, se dodatek ukine s 1. januarjem 1968. Povečane pokojnine pa gredo upravičencem od 1. januarja 1968. Pokojnine se prevedejo uradoma, kar pomeni, da kakih posebnih prošelj ni treba vlagati.

Po tem sklepu pa se ne povečajo pokojnine vojaških upokoencev, upokoencev-delavcev pri organih za notranje zadeve, pokojnine pogodbenih zavarovancev (pokojnine umetnikov), upokojenih do 31. 12. 1964, in izjemno priznane pokojnine. Zanje pa se uporabljajo določila čl. III. tega sklepa. (Glej zgoraj!) Prav tako se ne povečajo pokojnine, ki so bile uveljavljene po 31. decembru 1964, čeprav so bile odmerjene po kategoriji delovnega mesta.

KUPUJTE SAMO URAĐNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata

PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR

DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji
SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

Prodenska slatina

OSVEŽUJE...

TUDI
— Z VINOM
— S SADNIMI SOKOVI
— S KAVO
— Z ŽGANIMI PIJAČAMI

ZDRAVI...

— BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
— BOLEZNI LEDVIC
— BOLEZNI PRESNAVLANJA
— ŽIVČNE BOLEZNI

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kvaliteti naših testenin.

Gibo

Prijeten in topel dom

OLJNA PEČ GIBO Z ODVODOM V DIMNIK

IZVEDBE:
LUKSUS IN STANDARD
OD 4000 DO 10.000 KALORIJ

NOV PROIZVOD!

PLINSKA PEČ GIBO Z ODVODOM V DIMNIK S PRIKLJUČKOM NA MESTNI PLIN ALI BUTAN OD 4000 DO 10.000 KALORIJ

6 STOPENJSKA REGULACIJA

OGLED IN INFORMACIJE **COSMOS** LJUBLJANA, CELOVSKA 32
COSMOS, MARIBOR • AVTO CELJE, CELJE • TRGOAVTO KOPER

- KVALITETNA IZDELAVA
- EKONOMIČNO OGREVANJE
- ENOSTAVNO VZDRŽEVANJE
- ZELO UGODNE CENE
- SERVIS NA DOMU

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Med mojim dopustom so agentje političnega oddelka aretirali na Starem trgu oboroženega aktivista OF Finka, lastnika delavnice za električne stroje Havlička in še nekega pomočnika. Fink je bil kasneje ustreljen. Po pripovedovanju agentov, ki so bili pri aretaciji, je malo pred tem neka ženska prisopihala na kvesturo in vsa razburjena pripovedovala, da se mudi v Havličkovi delavnici na Starem trgu oborožen partizan, ki ima pištolo v notranjem žepu jopiča, ta pa visi na zidu. Zahtevala je, naj policija vse iz delavnice zapre, ker so vsi nevarni komunisti.

Ko sem se vrnil, mi ni bilo treba dolgo ugibati, kdo je izdajalka, saj se je sama pojavila na kvesturi. Prišla je skupaj z neko drugo žensko, naletela pa je prav name in mi vsa plašna začela pripovedovati, da bi rada govorila z vicevestorjem Ferrantijem, načelnikom politične policije, o zelo nujni zadevi. Zenskama sem natvezel, da je vicevestor odsoten, in ju povabil v svojo pisarno. Iz njiju sem hitro izcedil vse, kar sta vedeli in nameravali. Ženska, ki je izdala Finka, mi je povedala tudi za celo vrsto drugih aktivistov s Starega trga. Poleg tega mi je zatrjevala, da na videz pozna nekaj ilegalcev in celo likvidatorjev, vse pa je spoznala v Havličkovi delavnici. Za Havlička je zatrjevala, da je tudi sam eden izmed glavnih in da ga je zato treba ustreliti kot talca. Prav tako je bila pripravljena pokazati stanovanja, kjer se aktivisti sestajajo. Tiste pa, ki jih pozna na videz, bi ujeli z njeno pomočjo. Sla bi po cesti, sledili bi ji naši agentje in na dogovorjeni znak zgrabili zdaj tega, zdaj onega.

Nazadnje mi je dala tudi svoj naslov. Ženska, ki je bila z njo, je prej stanovala na Florjanski ulici in je bila vdova po možu, ki ga je sama izdala. Poznala je nekaj ilegalcev in drugih, ki so se sestajali pri njenem možu, ko je še živel. Zatrjevala je tudi, da pozna celoten terenski odbor OF.

Naslednji večer sem z dvema agentoma obe ženski obiskal. Zdaj sta stanovali skupaj nekje na Kodeljevem. Pripovedoval sem jima, kako smo na policiji zvedeli, da vosovci že vedo, kdo je izdal Finka in Havlička, in da se bodo skušali maščevati.

Zato naj raje ostaneta doma, jaz pa bom medtem skrbel za njuno varnost. Ob tem obisku sta tudi povedali za tiskarno, ki naj bi bila v sosedni hiši, pa sem ta podatek zavestno preslišal.

Zenski pa se za moj nasvet nista dosti zmenili. Že naslednje jutro sta bili spet na policiji. Ženska iz Florjanske ulice je s pomočjo tolmača pripovedovala maresalu Rotti, da lahko na Vilharjevi cesti pokaže hišo, kjer imajo likvidatorji skrito orožje. Rotta si je izjavo zabeležil in nekam odšel, jaz pa sem spet izkoristil priložnost in ženski spravil iz kvesture.

Začel sem o njiju premišljevat. Spoznal sem, da sta sitni in zagrizeni v svoji podlosti in da utegneta napraviti še obilo škode, če ju ne onemogočim. Toda kako?

Nazadnje sem sklenil, da bom nanju uprizoril napad, kot da so ju napadli vosovci. Zvečer sem vzel za spremstvo s seboj dva agenta in se odpravil v Adamič-Lundrovo ulico. Obe agentoma sem zatrjeval, kako sem iz zanesljivih virov zvedel, da bosta obe ženski še nočjo napadeni. Blizu stanovanja obeh žensk smo se v temi poskrili za drevesa in čakali. Blizali sta se nam dve ženski, ko pa sta šli mimo, sem obema agentoma po slovensko zakričal:

»Pazita, tam sol«

Nato sem jima z roko pokazal čez njive. Medtem ko sta ženski vrešče bežali proti domu, sem tekkel za obema Italijanka in ju ustavil, češ da je preveč nevarno zasledovati v temi oborožene napadalce. Pač pa smo se zmenili, da o neuspeli akciji ne bomo zinjili na kvesturi niti besedice, sicer bi jih slisali.

Obiskali smo obe ženski v njunem stanovanju. Z grozo sta nam pripovedovali, kako sta malo prej za las ušli smrti. Zlahka sem ju pripravil do tega, da sta bili že naslednjega dne pripravljene zapustiti Ljubljano in si poiskati zatočišče nekje v Italiji.

S potrebnimi dokumenti, ki mi jih je napravil lahkoverni dr. Tarony, sem se drugi dan zapeljal na njuno stanovanje, naglo naložil obe ženski v avto in ju zapeljal na železniško postajo. Cilj brezplačne vožnje pa je bilo mesto Trento.

Moja velika nadloga so bili policijski zaupniki. Zaradi njihovih pogostnih podtikanj mi je kvestor Messana večkrat omenjal nekakšen zid, kar je bilo razumeti kot grožnjo z ustrelitvijo. Kljub temu pa je vsak ovaduh, ki je prišel na policijo ovajat in ki je prišel v moje roke še »svež«, odšel s kvesture z neizbrisnimi spomini, ki nikakor niso bili prijetni.

Spet naj opišem primer, ko je mlad, dolgolas dolgin v drugem nadstropju kvesture povpraševal po najvišjem. Takoj sem uganil njegov naklep in sklenil, da mora prej skozi moje rešeto. Povabil sem ga v svojo pisarno. Predstavil se mi je za člana MVAC, povedal, da je trenutno na dopustu in da stanuje v Trnovem v »Sibiriji«. Pripovedoval je, da se mudita dva partizana doma na Trnovem, in zahteval, da ju takoj aretiramo.

Prekinil sem njegovo pripovedovanje in ukazal, naj ga osebno preiščejo, če ima morda kaj nakradenega po žepih. Rdečelasi dolgolasec pa se je žepni preiskavi uprl in glasno ugovarjal. Italijani, ki so jih že srbele roke, so hoteli vedeti, kaj kriči. Odgovoril sem jim, da nas zmerja s strahopetci in podobnimi psovskami na račun našega klavnega poguma. Seveda so planili nanj in ga začeli pretepati, tako da sem ga nazadnje moral še reševati, ker bi ga bili drugače pokončali in mi s tem prizadejali hude neveselnosti. Potem sem se mu opravičil, češ da imamo pač navado preiskovati ljudi, ki prihajajo k nam, in naročil agentom, naj ga pospremitjo do vrat tako, da se bo v bodoče v velikem loku izogibal policije.

Na splošno sem imel pri preprečevanju aretacij določen sistem, ki je slonel na dopuščanju možnosti za žrtev, da se sama reši, ne pa, da ji jaz naravnost povem, da je na vrsti. Včasih sem pravočasno uničeval ovadbe, ki še niso bile vpisane v delovodnik, včasih sem nalašč popačil primike, ime ulice, hišno številko, včasih pa sem tudi prizadel tega neposredno obvestil.

(NADALJEVANJE)

Tiho in skromno, tako kot je živel, nas je nedavno v 59. letu starosti zapustil Ivan Tratnik-Pulišč z Idrskega pri Kobaridu.

Od otroških let do groba so ga spremljale samo težave. Že kot sedemletni deček je moral med I. svetovno vojno zapustiti domačijo in oditi v begunsko taborišče. Ko se je po dveh in pol letih vrnil, ga je doletela druga nesreča. Med igro so otroci našli ročno granatno, zvesto in zvedno, je zbiral okoli sebe mladino in jo varoval pred vplivom fašistov. Uspel je, njegov dom je postal pravo zbirališče mladih ljudi. Z njimi je hodil tudi na izlete v naravo.

Razen tega se je začel ukvarjati tudi s fotografiranjem. To pa seveda s prav posebnim namenom. Fotografiral je tudi taborišče, mostove in druge objekte, ki so bili važni za vojsko. Ta dejavnost pa ni ostala skrita ovaduhom. Dva domača izdajalca sta spravila v zapor leta 1933 njegova ter še tri njegove tovariše.

Ivan Tratnik je tedaj začel svojo trnovo pot po zaporih in taboriščih. Najprej so ga imeli zaprtega v Kobaridu, nato v Trstu, Vidmu, Rimu. Tam so ga pred posebnim sodiščem obsodili na 10 let težke ječe. Kazen je prestal v celoti.

nato in se začeli z njo igrati. Eksplozirala je in mu odtrgala desnico.

Ko je zrasel, je postal član prosvetnega društva. Udeleževal se je pri godbi in v knjižničarstvu, dokler leta 1927 italijanske oblasti niso prepovedale delovanja prosvetnega društva. Kot zavezanec Slovenec ni mogel prenašati fašističnega nasilja. Kmalu je prišel v stik s člani TIGR. Postal je vnet sodelavec te organizacije. Z namenom, da bi jo ohranil svojemu

rod, zvesto in zvedno, je zbiral okoli sebe mladino in jo varoval pred vplivom fašistov. Uspel je, njegov dom je postal pravo zbirališče mladih ljudi. Z njimi je hodil tudi na izlete v naravo.

Razen tega se je začel ukvarjati tudi s fotografiranjem. To pa seveda s prav posebnim namenom. Fotografiral je tudi taborišče, mostove in druge objekte, ki so bili važni za vojsko. Ta dejavnost pa ni ostala skrita ovaduhom. Dva domača izdajalca sta spravila v zapor leta 1933 njegova ter še tri njegove tovariše.

Ivan Tratnik je tedaj začel svojo trnovo pot po zaporih in taboriščih. Najprej so ga imeli zaprtega v Kobaridu, nato v Trstu, Vidmu, Rimu. Tam so ga pred posebnim sodiščem obsodili na 10 let težke ječe. Kazen je prestal v celoti.

Kapitulacija Italije ga je doletela v konfinaciji v Isermu. Ko je zvedel, da se v Barju zbirajo prostovoljci za NOV, se je takoj javil tja, čeprav je bil od desetletne ječe hučo izčrpan, povrh pa je še invalid. Toda kot invalida ga niso mogli uporabiti. Zavezni ki so ga odpeljali v taborišče za begunce v Egipt, kjer je ves čas deloval za NOB, v stalnem sporu z raznimi drugimi organizacijami, ki so delovale proti.

IVAN TRATNIK

porih in taboriščih. Najprej so ga imeli zaprtega v Kobaridu, nato v Trstu, Vidmu, Rimu. Tam so ga pred posebnim sodiščem obsodili na 10 let težke ječe. Kazen je prestal v celoti.

Kapitulacija Italije ga je doletela v konfinaciji v Isermu. Ko je zvedel, da se v Barju zbirajo prostovoljci za NOV, se je takoj javil tja, čeprav je bil od desetletne ječe hučo izčrpan, povrh pa je še invalid. Toda kot invalida ga niso mogli uporabiti. Zavezni ki so ga odpeljali v taborišče za begunce v Egipt, kjer je ves čas deloval za NOB, v stalnem sporu z raznimi drugimi organizacijami, ki so delovale proti.

Leta 1945 se je končno le vrnil v domače kraje in se takoj vključil v delo za obnovo. Že prvo leto so ga sprejeli v KPS. Potem je vsa leta delal kot predsednik, tajnik ali blagajnik v ZB, OF, SZDL ter prosvetnem društvu. Več let je bil tudi sekretar osnovne organizacije ZK. V začetku je bil zaposlen pri krajevem ljudskem odboru Idrsko kot poljski čuvaj, zadnja leta pred upokojitvijo pa je bil vratar pri mizarskem podjetju v Idriji. Tudi zadnja leta ni odnehal pri delu v organizacijah, čeprav je bil zadet od kapi. Še nekaj dni pred smrtjo je plačal zadnjo članarino ZK in ZB.

Pokopali smo ga tako, kot se spodobi za komunisto. Na grobu mu je govoril predsednik ZB, ki je med drugim povedal tudi to, da nam bo pokojnik ostal za zgled vztrajnosti, skromnosti in poštenja.

Ivan Kurinčič-Hajduk

Srečanje borcev XXXI. divizije

Prijeten sobotni večer v domu JLA v Ljubljani, je združil preživle borce Gradnikove, Prešernove in Vojkove brigade, borce jurišnega bataljona in številnih drugih enot

Prostrana dvorana je bila skorajda premajhna. Toliko borcev te divizije se ni bilo skupaj nikdar, odkar so odložili orožje.

Prišli so Gorenjci, Primorci, Korošci in drugi. Mnogi med njimi so se srečali prvič, odkar so odložili orožje. Zato niso bila redka in še manj čudna vprašanja: »Ali si ti tisti...?« Tako vprašanje sem tudi sam zastavil Tončku iz Gorji, ki sem ga imel že davno opisane med padlimi v zadnji ofenzivi v zasneženih Kozjih stenah. Kaj je bolj prijetnega kot tako srečanje! In takih je bilo mnogo. Ali pa tišega, ko spoznaš v priletnem možu kurirja, ki je spravil tvojo torbico, ki ti je kot ščit rešila življenje, pa je bil prepričan, da si mrtev in je tako hotel očuvati dokumente in torbico, da ne bi prišli v roke sovražni-

Govori Tone Svetina

ku. Torej po več kot dveh desetletjih ugotoviš, da je tedanji kurir in današnji odrasel mož Ivan Kavčič iz Kranja.

Da, mnogi med njimi so bili tedaj še nedorasli mladeniči, danes pa so odrasli moške, mnogi med njimi zaradi prestanih naporov bolehnii in izčrpani. Mnogi pa tudi že sivih las.

Toda ta večer so bili ponovno vsi mladi, kot da bi pozabili na prestane težave, tiste iz dni vojne in današnje, ki jih tarejo. Bili so prav taki kot tedaj, ko so jurišali v Baški grapi, Črnem vrhu, Jelovici, Dolomitih in številnih drugih bojiščih. Tu ni bilo razlike med komandantom

divizije in mitraljezom. Vsi so se zili v veliko družino, ki se imenuje XXXI. divizija.

Drug drugemu smo zastavljali vprašanja in čakali na odgovor. Med vprašanji je bilo mnogo takih, kako kdo živi, ali je že upokojen, ali je v službi, si je ustvaril družino in podobno. Hiteli smo pisati v svoje beležnice naslove in posamezne odtiske spominov. Bil je pravi tabor, le da ni bilo tabornega ognja. Mnogi so tudi tožili, da so premali upokojeni, da nimajo urejenih stanovanj, da so jih tisti, ki bi se jih morali spomniti in jim pomagati, danes pozabili. Toda vse to, kar je gola resnica današnjega časa, ni moglo zavreči prijetnega razpoloženja. Marsikdo je tu našel nov pogum, s katerim bo kot tedaj tudi danes prebrodil težave.

Tu si srečal komandanta divizije in današnje generale Lazara, Duleta, Svaruna, pa komisarja Letaka, načelnika Vojke in Centa, komandante številnih bataljonov, med njimi tudi neustrašnega Lebana in Tarzana iz jurišnega bataljona. Pa tudi junaskih diverzantov kot je bil Srečko Tušar, znan iz Postojnske jame, ni manjkalo. Celotno znano zdravnico Franja ni zamudila tega srečanja.

Kdo bi mogel naštet vse! Bili so vsi od komandantov, komisarjev, kurirjev, obveščevalcev, mitraljezov, do zvestih in predanih bolničar. Tudi naš soborec iz Prešernove in jurišnega bataljona in današnji pisatelj Tone Svetina, ki je tako čudovito ovekovetil v tkani številne vojne prizore in srečanja, ki jih zna in more le tisti, ki je

v njih sodeloval, je bil med nami. Toda mnogih, preminogih na tem srečanju ni bilo. Toda navzoči niso mogli mimo sobojevnikov, ki so padli po prostrani Gorenjski in Primorski, da bi lahko današnji rod boljše živel.

Mnogim danes ni znano, da je divizija ob koncu zadnje ofenzive, torej nekaj dni pred koncem vojne, štela 1231 borcev, kar je skoraj trikrat manj kot novembra 1943. In polovico manj, kot januarja 1945. Torej je padel ali bil pogrešan vsak tretji borec te divizije.

Toda čeprav do onemoglosti izčrpan in razredčen, se je divizija kot plaz pognala z vrhov Cavnna in Trnovskega gozda v poslednji boj tja do Gorice in Trsta.

V prijetnem večeru, ki ga ni hotelo biti konca, smo v mislih prešli borbeno epopejo divizije in čeprav mineva od ustanovitve divizije skoraj četrto stoletje, so bili spomini tako sveži in pristni, kot da bi dogodke doživljali včeraj. Takih srečanj naj bi bilo v prihodnje več. Nanje naj bi vabili tudi pripadnike današnje mlade generacije, da bi tako tiste, ki so tedaj ustvarjali in tiste, ki danes to nadaljujejo, združili v eno celoto. Tedaj bo prav gotovo manj vprašanj in dilem o starih in mladih, kajti eni brez drugih ne moremo.

ZDRAVKO VIDRIH

Partizanova pot po Tolminskem

Bilo je v Svinski planini nad Kobaridom. Ob vznožju te planine, kjer se spojujejo tri doline, leži vas Kobarid. Od tod se vije cesta na Bovško, v Robič-Breginj in ob Soči v Tolmin. Okrog in okrog se polagoma vzpenjajo hribi, porasli z grmičevjem in drevjem. Nad vasjo pri svetem Antonu stoji grobnica več tisoč padlih italijanskih vojakov v prvi svetovni vojni. Na levem bregu Soče na malem hričku pri svetem Lovrencu že nad pol stoletja počiva pesnik Simon Gregorčič, s svojim krmarjem »Naš čolnari otmimo«. Tak je pogled iz stajne Svinske planine nad Kobaridom.

Zima v letu 1944 na 1945 je bila s snegom zelo razpisna in radodarna. Nasnežilo in nametalo je snega že v mesecu decembru, ponekod kar po več metrov.

Partizan Ivo je bil velik krepak fant, v starosti od trideset do petintrideset let, zaveden narodnjak in zvest zasledovalec razrednih in delavskih gibanj. Italijani so ga že zgodaj spomlad 1940 leta aretirali in internirali v Italijo. Po zlomu Italije je iz internacije pobegnil in prišel v partizane. Poslan je bil na OK KPS za Baško, ki je takrat bil na Sentviškogorski planoti. Kmalu je bil do deljen k OZN — organizaciji

za zaščito naroda, kasneje UDV — upravi državne varnosti.

Njegovi nadrejeni so bili že nekaj časa v Gorenji Trebuši. Gorenja Trebuša je oddaljena hribovska vasica. Posamezne domačije in bajte so raztrešene po grapah in bregovih. Tu so mnogi partizani preživeli štiri leta NOB. Skupaj so delili in jedli močnik, krompir, repo in korenje.

Partizan Ivo je bil v Gornji Trebuši decembra 1944 dodeljen za pooblaščenca UDV za Kobariško. Moral je na pot.

Čez ramo je nosil nizozemsko brzostrelko, za pasom pa tigrovsko pištolo »Gazer«, zaradi katere je predsedel več mesecev tržaškega zapora in nekaj let italijanske internacije. Poleg tega sta mu za pasom bingljali še po dve ročni bombi.

Pod velikimi rumenimi škornji mu je škripal sneg, ko je hitel po dolini Trebušice v Dolenjo Trebušo. Vzpenjal se je navkreber po stekleni na Sentviškogorsko planoto in Gorski vrh, se zopet spuščal v Baško grapo in v Zrakovcu čakal na ugoden trenutek, da je zvečer od devete do desete ure ob menjavi straže prečkal železniško progo.

OKROGLE IN OGLATE

● Ni maral, da bi na njegovem grobu lagal kdo drug... V angleškem mestecu Ammanfordu je umrl 80-letni angleški pastir Rees Ewans, spodoben in spoštovan človek, ki je mislil na »vse«. Da bi sišali ljudje na njegovem pogrebu tisto, kar je on želel, je pravočasno posnel na magnetofonski trak pogrebni govor o sebi, ki ga je sestavil in govoril sam, hkrati je posnel na isti trak tudi ves pogrebni obred. Želel so mu izpolniti. Idealen zgled za vse, ki mislijo vse svoje življenje v prvi vrsti na slavo!

● Samo bojazen pred senilnostjo (duševno ostarelostjo)? Predsednik deželne vlade v zahodnonemški pokrajini Hessen Zinn se pritožuje sprico pogostnih mladinskih demonstracij in izgovor: »Današnja mladina je prepričana, vse tako kaže, da je senilna, če v izgreh ne rogovili.«

● V pregnanstvu so tudi kralji za — demokracijo... V svojih novoletnih poslanicah so se voditelji grške vojaške junte sklicevali na svojo privrženost kralju in monarhiji. Kljub temu pa je cenzura črtala v novoletni poslanici grškega kralja Konstantina stavek: »Grški narod ljubi svobodo in demokratično vladavino bolj ko lastno življenje!« Nekaj zastopnik vojaške junte je utemeljil to dejanje cenzure z izjavo: »Kralju ne pristaja tako govoriti!«

● Zaprimo vrata! Predsednik gospodarskega sveta v zvezni skupščini si je na vse mogoče načine prizadeval, da bi kje staknil še pet poslancev, ki bi mu omogočili kvorum (potrebno število glasovalcev) za nadaljevanje razprave. »Dajte, zaprimo vrata, da je še ti ne popihajo!« so novinarji v svoji sobi po zvočniku zaslišali predsednikov glas...

● Cenzura za ministre. Nek star angleški politik je govoril v britanskem domu lordov o politiki vlade in je rekel: »Novim ministrom bi bilo potrebno z zakonom prepovedati, da upravičujejo svoje ravnanje in odločbe s frazo: »V nacionalnem interesu!«

● Nevarno! Objezanje. Italijanski pisatelj Carlo Manzoni je dejal o odnosih v italijanski koalicijski vladi: »Koalicija je objem, ki drugi strani ne da dihati...«

● Očitek gospodu bogu... V glasilu angleške protestantske cerkve je napisal neki pobožnež: »...vendar ne razumem, zakaj je bilo potrebno Bogu ustvarjati ljudi iz obarvano kožo, da danes ne vemo, kaj naj počnemo z njimi!«

● Premislil si je, ne misli še umreti... V nekem lokalnem nürnbergskem listu (Zahodna Nemčija) je bil objavljen takle mali oglas: »Ker se mu je vrnilo zdravje, prodaja pošteni in zmerni ceni popolnoma novo, hrastovo krsto normalne velikosti, obloženo s penoplastom in temno rdečim žametom.«

● Berlinski plešci so za svojo društvo naposled le našli primerno ime... Društvo plešeglavcev v Berlinu je dolgo dolgo iskalo primerno ime. Naposled so se člani odločili, da vzdeno klubno ime: »Brez zgornjega delas.«

Sneg je narahlo naletaval. V temi je čutil le veter s snežinkami, ki so ga zbadale v obraz, ko je stopal po nasprotnem hribu po stezi v Nemški Rut—Grant, dalje preko planin, pašnikov in gozdov pod Kobiljo glavo na Lom planino, Zadlas, Zabče čez Zadlaščico pod Čadrgom čez Tolminko do Zastenarja.

Zastenarjeva domačija je bila požgana. Ogorele stene so navpično molele v nebo in nemo pričale o grozotah, ki jih je povzročil okupator. Požgali so domačijo in z njo vred je zgorela tudi Zastenarjeva stara mati.

Ze je bil mimo pogorišča, ko je začutil, da so ga pričele zapuščati moči. Obdajati ga je začela slabost z vrtoglavico. V lesketajočem snegu je videl, kakor bi se bile prižigale in ugašale julijske kresnice. Ni šlo več naprej. Vrnil se je nazaj k pogorišču z upanjem, da bo morda kje kak kot, da se stisne vanj in malo odpoje.

Iz male obokane kleti, ki je še ostala od pogorišča, je uhal dim. Oče Zastenar je v kleti kuril in kahal žganje. Dal mu je žganja za okrepčilo in ga nasitil z žganci ter ga peljal v bližnji senik, da se bo tu naspal in odpočil. Naslednji dan proti večeru je s kurirji nadaljeval pot čez (Nadaljevanje na 10. strani)

V Radence Po zdravje

ZA ŽIVČNE
BOLEZNI

DOBRO JE, ČE VESTE

Območja so najgostejše naseljena. Čim večja je oddaljenost od morja, tem manjša je gostota naseljenosti. Ob obalnem pasu, širokem 50 km, živi povprečno 43 prebivalcev na kvadratnem kilometru; na področjih, oddaljenih od morja od 50 do 200 km, znaša povprečna gostota naseljenosti 22,7 prebivalca; v območjih, oddaljenih od morja 200 do 500 km, živi povprečno 17,7 prebivalcev na kvadratni km; v predelih, oddaljenih od morja 500 do 1.000 km, povprečno 13,5; na področjih, oddaljenih od morja obale 1.000 do 1.500 km, povprečno 10 prebivalcev; v predelih pa, ki so oddaljeni od morja več kot 1.500 km, pa živijo na kvadratni km povprečno komaj 4,1 prebivalca.

Na svetu je pet mest z imenom London. Poleg britanskega Londona (glavnega mesta), ki ima s predmestji 10.000.000 prebivalcev, so še štiri Londoni v Severni Ameriki. En London je v Kanadi v pokrajini Ontario; znan je kot industrijsko mesto z več kot 100.000 prebivalci. Drugi trije Londoni niso kdove kako pomembni. Kakor stoji britanski London ob britanski Temzi, tako je tudi kanadski ob kanadski reki Temzi.

ESESOVCI – VOJAKI SMRTI

POSKUSNI KUNCI

Inženir Becker je preučil probleme z motorjem, ki naj bi izpuščal plini v avtomobil. Obersturmführer Rauff in njegov pomočnik sta poskrbela za ostalo in izdelavo takšnih tovornjakov so zaupali tovarni Saurer. Odtod tudi ime »kamion S«.

Toda novi sistem ni rešil iztrebljalnega problema. Ljudje so zraven tega kmalu prepoznali nove avtomobile in jih poimenovali »tovornjake smrti« ali »mrliški furgoni«. Inženir Becker je ukazal, naj tovarnjake spremenijo v nekakšne priklopnice oziroma roulettes (kakršne imajo sodobni turisti), ki naj bi bile okrašene kot »kmečke hiše«.

Ko so roulettes začele delovati, je Himmler dobil poročilo Reinharda Heydricha, ki je na Češkoslovaškem povzročil val sovražstva: vrhunec tega je bil atentat nanj. Heydrich je pisal: »Vsi bojni bataljoni SS bi morali prihajati v protektorat, da bi s streljanjem in s pomočjo pri obehanjih izvrševali smrtno kazni.« Vse samo zato, da bi se okrepil značaj esesovcev. Himmler se je strinjal in čez nekaj časa je med žrtve zapisal tudi nekaj vojnih ujetnikov. V njegovi okrožnici z dne 22. novembra 1941 je pisalo: »Sovjet-

ski vojni ujetniki, ki pridejo v koncentracijska taborišča po poskusu bega, morajo biti obvezno predani gestapu.« Esesovski Reichsführer ni ničesar pojasnjeval: jasno je bilo, da so s tem vojni ujetniki obsojeni na smrt.

Ob koncu leta so uslužbenci na vrhovnem poveljstvu SS sestavili bilanco »posebnih operacij« v Rusiji in jo poslali Himmlerju nekaj pred božičem. Štiri Einsatzgruppen so skupaj iztrebile 481.837 ljudi. »Skupina A«, ki je delovala v baltskih deželah, je prekosila vse: pobila je 249.420 oseb...

Himmler je čestital poveljnikom, potem pa je mesec za mesecem izpopolnjeval delo »skupin«, pri čemer pa je pazil, da ne bi bil pri eksekucijah. Prišel je tudi čas, da reši lastne družinske težave. Hedwig Potahst mu je bila dala sina, plavalca z modrimi očmi, pravega Nemca, ki se je rodil skorajda skrivaj v neki bolnišnici 80 km od Berlina.

Esosovski vrhovni poveljnik je tako imel dve družini. Hedwig ni mogla biti več zaposlena v poveljstvu SS, nekam pa jo je bilo treba postaviti. Himmler ni imel preveč denarja, kar je skoraj neverjetno. Medtem ko

lu je Himmlerju tako rekel tudi Bormann: kadar sta bila sama.

V začetku leta 1942 je Himmler okrepil dejavnost Ahnenerbe, znanstvene ustanove, ki jo je bil ustanovil leta 1933, da bi preučevala rasne zadeve. Iz

ESESOVEC BRCA DEPORTIRANCA, KO LEZE NA TOVORNJAK. PREVOZ DEPORTIRANCA JE BIL ZA NACISTE IZREDNO POMEMBEN: KONVOJI Z IZNANCI SO IMELI PREDNOST PRED VSEMI VOZILI. SAMO PRED VOJAKSKIMI NE, MASOVNE DEPORTACIJE ŽIDOV IZ NEMČIJE SO ŠE ZAČELE 15. OKTOBRA 1941. NOVEMBRA SO NEMCI PREPELJALI V RIGO IN MINSK VEČ 50.000 ŽIDOV.

nje je naredil pravo esosovsko organizacijo, katere predsednik je bil sam, njegova pomočnika pa sta bila rektor Münchenske univerze dr. Wuest in nekdanji knjigarnar Sievers, ki je postal esosovski polkovnik. Nova dejavnost Ahnenerbe: medicinski poskusi na človeških bitjih, na deportiranih. Ljudje so postali poskusni kunci.

Priložnost za začetek te dejavnosti je bila takšna:

Nekega dne je Himmler dobil pismo doktorja Sigmunda Rascherja, ki je bil dodeljen 8. okrožnemu poveljstvu Luftwaffe in ki je preučeval fiziološke in patološke reakcije človeka med poletih v velikih višinah. Dr. Rascher, ki je bil tudi član SS, je takole pisal Himmlerju: »Na žalost sem moral ugotoviti, da pri nas še ni mogoče organizirati poskusov na človeškem materialu, ker so zelo nevarni, tako da ni prostovoljcev. Zato si popolnoma resno postavljam vprašanje: Mar ne bi bilo mogoče, da bi od vas dobil na razpolago dva ali tri poklicne zločince? Poskusi, med

katerim lahko pacienti tudi umrejo, bodo opravljeni ob moji navzočnosti. Poskusi so nujno potrebni za proučevanje poletov v velikih višinah, njih mogoče opraviti na opicah, zakaj njihove reakcije se zelo razlikujejo od človekovih.« Himmler je prebral pismo in ukazal pritrdilno odgovoriti. Njegov tajnik Karl Brandt je pisal Münchenskemu zdravniku: »Doktor Rascher, seveda smo presrečni, da vam lahko damo na razpolago jetnike za raziskave o poletih v velikih višinah.« Sklenjeno je bilo, naj bi poskuse delali v taborišču Dachau. Dr. Rascher je tam postavil nekaj celic z nizkim zračnim pritiskom in začel »delati«. Poskusi so trajali do maja 1942: izmed dvesto deportirancev, na katerih so delali eksperimente, jih je osemdeset umrlo, drugi

pa so bili za vedno hudo poškodovani.

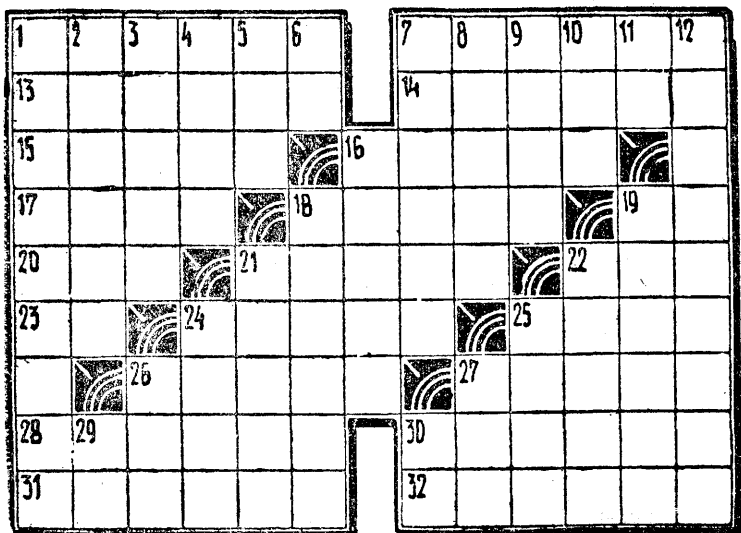
Pri poskusih je moral biti kot asistent dr. Rascherja tudi deportirani zdravnik Anton Pacholegg. Takole jih je popisal: »Skozi okence sem osebno opazoval umiranje nekega zapornika, ki je bil podvržen poskusu z brezračnim prostorom, dokler mu ni razneslo pljuč. V drugih primerih, so zaporniki ponoreli, da so si pulili lase, se praskali po obrazu, udarjali z glavami ob stene in rjovel. Poskusi, v katere je bila vključena tudi ustvaritev popolnoma brezračnega prostora v posebnih celicah, so se na splošno končali s smrtjo. Še več: smrtni primeri so bili tako pogostni, da so nanosile tudi takšne celice uporabljali za običajno iztrebljalno sredstvo.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

v Radence
po zdravje

za bolezn
LEDVIC

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. partizanski primek Franca Rozmaha, komandanta partizanskih oddiel Slovenije (Stane), 7. prvi violonist v ciganski godbi, 13. namen, 14. lanske leto umrli slovenski revolucionar in politik, ki je živel več let v Moskvi (Ivan), 15. učinek, uspeh, 16. žensko ime (Jera), 17. lunina sprememba, 18. eden izmed prvotov, 19. kratko za »vlastno-ročno«, 20. moško ime, 21. prebivalec pokrajine pri Ptui, 22. Nočev sin, 23. avtomobil, oznaka Sarajeva, 24. ameriška igralca, po rodu Svedine (May), 25. naziv za vodjo skupine v koncentracijskih taboriščih, 26. toletna potreščina, 27. ri na polietektu Kola (SSSR), 28. norost, 30. pripadnik filozofske šole, ki ima ime po antičnem mestu v južni Italiji, 31. južni sedež, 32. gora na Stajerskem, kjer so bili hudi boji med Nemci in partizani XIV. divizije (Pašič).

NAVPIČNO: 1. grška boginja spomina, mati muz, 2. podstavek toposkne cevi, 3. železniška postaja na progi Grebenc-Kumrovec, 4. nekatera, 5. ime ameriškega komentatorja Buchwida, 6. kem. znak za radij, 7. preletavanje, 8. goodec, 10. lahkoletna disciplina, 11. nemški predlog, 12. sovjetski letalski avion, ki je bil med vojno strah in trepet za Nemce, 16. zgodovinski kraj na polieteku Krimu (SSSR), kjer se je odločala usoda II. svetovne vojne, 18. prvi nadglavni deželni, 19. krast, 21. tekstilni polietek, 22. pred leti umrli jug. državnik in revolucionar (Džuro), 24. grm z zdravilnim sadežem, 25. lidiski kralj, 26. morsk ožina na Malaji, 27. nekdanja oblastvena kraljica, 28. osebni zaimek, 30. iniciali našega državnika.

RESITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

VODORAVNO: 1. Adana, 6. gazela, 12. Stenar, 13. oralen, 14. Krst pri Savici, 16. fit, 17. aar, 18. kozel, 19. os, 21. nit, 23. da, 24. ckr, 27. ala, 29. bo, 31. soneti nevrče, 35. emkrat, 36. stotak, 37. mikači, 38. kajak.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga: Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovenova 10 — Tisk in kliseji: CJP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par. Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovenova 10, priloge, p. predal 538-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-20. — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

se je Hermann Göring kopal v denarju in grabil skupaj dragocenosti, je Himmler še vedno živel od plače, ki bi v današnjem denarju znašala okoli 900 tisoč starih dinarjev na mesec. Del plače je moral pošiljati ženi, ki je s hčerjo Gudrun živela na Bavarskem. Himmler dolgo ni vedel, kaj naj stori, potem pa je šel k Martinu Bormannu, ki je bil nekakšen upravnik stranke. Bormann mu je takoj posodil 80.000 mark in tako je med Reichsführerjem in »Hitlerjevo senko« nastala nova zveza.

Himmler je dal zgraditi za Hedwig hišo ob jezici na jezeru see na področju Berchtesgaden-Schönau: dvonadstropno poslopje z nizko streho, katerega zgornji del je bil lesen. Nedaleč je bila Bormannova vila. Otroci Martina Bormanna so tako spoznali moškega s ščipalnikom, ki je kdaj pa kdaj prišel iz Berlina. Reklj so mu Onkel Heinrich (stric Henrik) in kma-

(Nadaljevanje z 9. strani)

Mrzlo brdo po senožitih v dolino. Ko se je dobro znočilo, je za Doljani pri Tolminu prebredel ledeno Sočo, prečkal glavno cesto ter za Volčami po dolini Kamnice hotel na Kolovrat v dolino Idrijco, od tam se je po strmini zopet vzpel na Livšče Ravne, Livek skozi vas Avsa na Matajur in končno na cilj v stajo v Svinjsko planino nad Kobari-dom.

Od Gornje Trebuše do Kobarida pelje široka cesta, dolga približno petinideset kilometrov. Po cesti bi hodil povprečni pešec osem do de-

V Svinjski planini se je nekaj časa zadrževal okrajni KPS za Kobariško. Tu je bil tajnik KPS tov. Danilo z obveščevalcem Mirkom in Jan- kom, kamor je dospel še partizan Ivo kot član UDV za kobariško območje. Od tu so hodili v Breginj, Robedišče in v Benečijo. V Benečiji je bilo okrožje UDV, kamor je partizan Ivo večkrat hodil.

Obveščevalec Janko je bil še večji in močnejši od partizana Iva. Lepo je pel. Iz tako močne postave je prihajal visoki nežni ton tenorja, ko je v samotni polglasno zapel.

Partizanova pot po Tolminskem

vet ur. Takratni kurirji in partizan Ivo so po svojih partizanskih zanesljivih stezicah, strmih hribih in dolinah od Gornje Trebuše do Kobarida na sedež v Svinjsko planino hodili po štiri dni.

Če pogledamo zemljevid, vidimo, da so te partizanske stezice peljale vijugasto po rebrih, vrhovih, grapah in dolinah naše tolminske od Gorenje Trebuše preko Šentviškogorske planote v Baško grapo, Rut-Grant, Kobiljo glavo, Mrzli vrh preko Soče v Kamnico, Kolovrat, Livek, Matajur in končno v Svinjsko planino.

Pod velikim železniškim mostom preko Idrijske doline v Bači je bila nemška postojanka. Od tam naprej po Idrijski in Baški dolini so Nemci šli za »Bandengebiet« banditsko ozemlje. Zato so morali partizani pri vseh prehodih iz ene doline v drugo prehoditi toliko poti, čakati na ugoden, varen trenutek, da so prečkali zavarovane, zastražene ceste in železniško progo ter bredli reke Idrijco, Tolmino in Sočo, da so tako prišli varno na cilj.

Neko januarsko noč 1943. leta sta se vrnila v stajo partizana Ivo in Janko. Noč je bila svetla, nebo jasno in vse posuto s svetlimi zvezdami. Vsa dolina pod njima je bila tiha in mirna. Vse je spalo. Legla sta k počitku. Prijeto jima je bilo, ko sta se zarila v seno in se počutila varno, saj sta vedela, da jih v tem tako oddaljenem kraju sovražnik prav gotovo ne bo iskal.

Ko sta se zbudila, so že kukali skozi špranjo v strehi jutranji sončni žarki. Vstala sta, odmaknila zapah od vrat in vrata so se odprla. Bil je lep zimski dan, bleščoč od sonca in snega, da se je vse lesketalo. Zaspale oči se skoraj niso mogle privaditi na sonce in sneg. Zakurila sta in pričela kuhati zajtrk. Naenkrat sta zaslišala brnenje letal. Šla sta gledat tip spoznala jato zavezniških letal, ki je prihajala s severa in brnela nad njima proti jugu. Zadnje letalo v jati je začelo

zaostajati in krožiti nad njima. Poleg letala sta v zraku zagledala kakih sedem pik. Ko so pike prihajale bliže, sta spoznala, da so to padalci. Dva sta padla v Kobari, dva na Matajur, trije pa pod njima v gozd. Letalo je še enkrat zavilo okoli hriba, se usmerilo proti Krnu, se obrnilo, nato pa strmoglavilo v pečino nad Drežnico. »To so padalci, sta ugibala, »če jih bodo Nemci iskali, je nevarno, da še k nama zaidejo,« sta zaskrbljivo govorila.

Cez dva dni, ko sta sedela ob ognju, je partizan Ivo

Mož je počasi dvignil roki in dejal »Amerikan.«

Partizan Ivo je vzkliknil »Tito.«

Tedaj je Amerikanec skočil k njemu in ga začel objemati in poljubljati. Spoznala sta, da se oba borita proti enemu in istemu sovražniku — Nemcu. Nato je Amerikanec zaklical nekaj v angleščini in izza vogala sta prišla še njegova tovariša.

Padalci in partizana Ivo in Janko so se prisrčno pozdravljali in objemali kakor najboljši znanci.

Povabila sta jih v stajo, jim skuhala in postregla s toplim čajem, da so se okrepčali in pogreli. Eden izmed njih je bil poljskega rodu.

Govoril je neko slovansko mešanico, poljsko in češko tako, da so se le nekaj razumeli. Drugi je bil francoskega rodu in znal je nekaj italijansko, tretji pa je govoril le angleško.

Povedali so, da so izskočili iz letala, ki je pred dvema dnevoma zaradi prestreljenega rezervoarja strmoglavilo v hrib v pečino.

Bili so nad Nemčijo kjer so bombardirali mesti Düsseldorf in Lienz. Nazaj grede so jim Nemci prestrelili rezervoar za bencin, zato niso več mogli leteti in so morali izskočiti. Odleteli so iz svojega oporišča Bari v južni Italiji in se tja tudi vračali.

Pokazali so jima zemljevid, kjer so imeli označeno Titovo osvobodeno ozemlje. Bilo jih je sedem, kakor je bilo sedem pik, ki sta jih videla pred dvema dnevoma, ki so se ločile od letala. Za ostale štiri so povedali, da nič ne vedo, kam so prileteli in kakš-

na je njihova usoda. V prijetnem zadovoljstvu so v staji ob ognju preživeli ves dan in prespali noč. Drugi dan so se vasi na sedež komande mesta tajur v Benečijo na sedež Komande mesta. Eden izmed teh padalcev, ki je bil po rodu Poljak, je med potjo obnemogel. Obveščevalec Janko je z ostalima dvema šel naprej. Partizan Ivo pa je vzel šotorsko krilo, ki ga je nosil s seboj padalec, ga večkrat prepognil, nanj polegla onemoglega padalca. Prijel ga je za noge ter ga vlekel po snegu naprej. Čez kake tri ure sta dospela v Benečijo do neke vasice. Tam sta srečala partizansko patruljo, ki jima je že šla naproti in pomagala spraviti padalca do druge vasi na sedež Komande mesta v Benečijo. Tu jih je pričakal obveščevalec Janko z ostalima dvema, ki sta bila tudi že vsa izmučena od naporene zasnežene poti.

Lepo so jih sprejeli, jim dali potrebne hrane in pomoči, da so se dobrodu opomogli in odpočili, potem pa so jih s kurirji poslali v Črnomelj, od koder so se z letalom vrnili nazaj v Bari k svoji enoti.

Nekateri opisani partizanski kurirji še danes žive. Že jim trka na pleča šteti križ in več njihovega življenja, pa se še spominjajo stezic, ki so jih prehodili po rebrih in grapah Tolminske. Se vedno jim partizanska stezica blesti kot kristal pravično prehojene poti. Zanje je še vedno tovariško topla in ob pripovedovanju o njej jih preveča domača toplota.

Ko se na široki cesti ogibajo avtomobilov, od katerih veje le hladen veter, se ozirajo po vrhovih gora in razmišljajo o sedanjem življenju, ki razkošno drvi mimo njih. Mrmraje izgovarjajo bolj zase kot drugim večkrat ponavljajoči partizanski verz »Svoboda, svoboda zlata, zdaj si pa tu!« Ivanka Kosmač-Hvala